

DZIENNIK BYDGOSKI

Wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt.
Do „Dziennika“ dołącza się co tydzień „TYGODNIK SPORTOWY“.
Redakcja otwarta od godziny 8—12 przed południem i od 5—6 po południu.
Redaktor naczelny przyjmuje od godziny 11—12 przed południem.
Rękopisów niezamówionych nie zwraca się.
Redakcja i Administracja w Bydgoszczy, ulica Poznańska 29/30,
Filje: w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 2 — w Toruniu, ul. Mostowa 17
w Grudziądzu, ul. Groblowa 5.

Przedpłata wynosi w ekspedycji i agenturach 3,15 zł. miesięcznie,
9,45 zł. kwartalnie; przez pocztę w dom 3,54 zł. miesięcznie, 10,61 zł. kwartalnie.
Pod opaską: w Polsce 7,15 zł., za granicę 9,65 zł. miesięcznie.

W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie,
strajków itp., wydawnictwo nie odpowiada za dostarczenie pisma,
a abonenci niemają prawa do odszkodowania.

Telefony: Redakcja 326, Naczelny redaktor 316, Administracja 315, Buchalterja 1374. — Filje: Bydgoszcz 1299, 699. Toruń 800, Grudziądz 294.

Numer 127.

BYDGOSZCZ, wtorek dnia 3 czerwca 1930 r.

Rok XXIV.

Mahatma Gandhi.

(Specjalnie dla „Dziennika Bydgoskiego“ napisał prof. uniwersytetu w Wilnie Wincenty Lutosławski).

(Przedruk wzbroniony).

III.

Nowsze hasła Gandhiego: 1. Sól jak powietrze należy do wszystkich. 2. Ochrona krowy. — Główne zarzuty przeciw Anglikom. — Sprawa kalifatu. — Przedwczesność ponownego buntu. — Dlaczego Satyagraha, skuteczna w Afryce, zawodzi w Indjach?

Prócz tkanin w ostatnich latach myśl Gandhiego zajmuje sól. W Indjach Angliki zaprowadzili monopol państwowy warzenia soli. To uważa Gandhi za **największą krzywdę**, bo cena soli dzięki monopolowi o wiele przewyższa jej wartość i wskutek tego cały ciężar tego podatku spada na **najbiedniejszych**, którzy najwięcej soli dla siebie i bydła swego potrzebują.

Bogatsi mają liczne inne przyprawy do potraw i mniej soli używają. Więc Gandhi rzucił hasło **nielegalnego warzenia soli z wody morskiej**, a nawet zajmowania i ograbiania państwowych składów soli. Tysiące ludzi, dotąd kupujących sól ze swych zarobków, teraz na hasło wodza swego całą energią swą używają, **aby wydrzeć rządowi sól w imię urojonej zasady, że sól jak powietrze do wszystkich należy.**

Trzecim podobnym hasłem jest **opieka nad krową**. W tym zakresie niema równie prostego programu działania jak co do tkanin i soli. **Chodzi o zabronienie rzezi krów.**

Gandhi, gdy przy aresztowaniu policja żądała oświadczenia, co stanowi jego zajęcie, odpowiedział, że jest **rolnikiem i tkaczem**. Ale w pismach jego **nie widać wcale troski o uprawę roli**, o podniesienie jej wydajności. **Rząd angielski przeprowadził w wielu prowincjach kosztowne urządzenia irygacyjne** (nawadniające), przez które podniósł wydajność ziemi. O tem Gandhi nic nie wspomina, jakby wcale o tem nie wiedział.

Cóż pomoże wyprodukowanie krajowej odzieży, gdy się zaniedba jednocześnie pożywienie ludności przez podniesienie poziomu rolnictwa? W klimacie Indji można się **prawie bez odzieży obchodzić, natomiast nie można żyć bez pożywienia**. Sól nie jest pożywieniem, tylko przyprawą do jedzenia i choćby nawet ją rozdáwać darmo, to nic nie pomoże, jeśli biedacy nie będą mieć jedzenia, które zechcą posolić.

Gandhi opowiada szczegółowo, z jakimi przeszkodami walczył, aby wytworzyć odpowiednie możliwe **uproszczone kołowrotki** dla wytwarzania przędzy, ale w jego piśmie nigdzie niema wzmianki o analogicznych doświadczeniach w zakresie uprawy roli.

Niewątpliwie z czasem i do tego zagadnienia dojść musi i uchwycić się go z taką samą prostolinijną zaciętością, jak dotąd w stosunku do przędzy i soli.

Ale tymczasem jeszcze praktycznego zainteresowania rolnictwem i uprawą roli nie okazał. Program obecny działania społecznego Gandhiego cały się skupia na tych dwóch hasłach: **przedza i sól**. Przytem zachodzi różnica wielka między pierwszym a drugim.

Przędza wymaga pracy produktywnej i trzeba len, jedwab lub bawełnę licznymi zabiegami wytworzyć. **Sól znajduje się gotowa w naturze** i warzenie jej tylko nieczystości usuwa, nic nowego nie tworząc.

Więc jeśli po wielkiej propagandzie przędzy domowej Gandhi zwraca się ku zdobywaniu bezpłatnej soli zamiast podwojenia wtwórczości rolnej, to dać

się odczuć w tem pewna przypadkowość arbitralna.

Jakkolwiek sól jest powszechniej potrzebna niż odzież, to bez soli można się obejść i **w wielu nawet lecznicach użytek soli jest zupełnie zaniechany**. Tysiące ludzi żyje bez soli — miliony bez odzieży w ciepłych klimatach — natomiast nigdzie ludzie nie mogą się obejść bez pożywienia. **Pożywienie jest ważniejsze niż sól i odzież.**

Perjodycznie ludność Indji cierpi **głód wskutek ciemnoty rolników i zmienności klimatu**. We wszystkich tych klęskach głodowych **Angliki ratowali życie tysięcy i milionów Hindusów mrących bezradnie**. O tem nigdzie Gandhi nie wspomina. Główne jego zarzuty przeciw Anglikom, to **zawód zrobiony Muzułmanom przez niedotrzymanie danej obietnicy co do utrzymania zwierzchnictwa Kalifa** (sultana tureckiego) nad miejscami świętymi (Mekka i Medina) i **brutalne okrucieństwo niektórych angielskich generałów przy tłumieniu zupełnie pokojowych manifestacji**.

Kwestja kalifatu nie łatwa jest do zrozumienia. Zdaje się, że dostęp do Mekki dla Muzułmanów hinduskich po wojnie utrudniony nie został, więc chodzi jedynie o pewną ogólną zasadę, żeby miejsca święte muzułmanów nie należały wyłącznie do Arabów.

Co do gwałtów i okrucieństw popełnionych przez niektórych oficerów przy tłumieniu manifestacji, to reklama-

macje **Hindusów zostały uwzględnione** i winni ponieśli surowe kary.

Jednak Gandhi wypowiedział w 61-ym roku życia swego nową ostrą walkę przeciw rządowi, za cel sobie stawiając **zdobycie soli bezpłatnej dla ludności**.

Zachodzi tu **dziwna dysproporcja między celem a środkami**. Wszak w najgorszym razie sól stanowi mniej niż dziesiątą część potrzeb cielesnych człowieka.

Można prowadzić agitację za zmniejszenie lub zniesieniem podatku od soli, ale odrywać od spokojnej pracy wytwórczej ogromne tłumy dla manifestacji, mających na celu **zdobycie przyprawy, nie dbając o niezbędne potrzeby, to zaiste dziwne zacietrzewienie**.

Te tłumy, które zdobywają sól, **zaniedbują na dłuższy czas niezbędne zabiegi o to, aby mieć co do posolenia**. Chłopski rozum wskazuje, że tych zabiegów około roli przerywać nie wolno.

Gandhi nazwał się rolnikiem, ale **nigdy nie był rolnikiem** i w swoim oburzeniu na nieproporcjonalnie wysoką cenę zapomina, że **przyprawa nie ma wartości bez potrawy**. Samą solą ludzi nie nakarmi, a budząc w nich chciwość zdobycia bezpłatnie soli, odrywa ich od tej jedynej pracy na roli, która im może zapewnić potrzebne do posolenia potrawy.

W tem widać pewną **ciasnotę i jednostronność, która grozi marnowaniem sił na drugorzędne cele**, zamiast zwrócenia uwagi na to, co najważniejsze, miano-

wicie na podniesienie produkcji rolnej, aby zapobiec perjodycznym głodom.

Pomimo wielu bardzo istotnych zalet, **której Gandhi pozyskał sobie część i miłość milionów rodaków swoich, widzimy jednak w ostatnim przedsięwzięciu jakby pewien brak równowagi**.

Po sześciu latach pozostawania na wolności i ogromnie rozległego działania, Gandhi znów został uwięziony w maju 1930 r., ale to uwięzienie, spowodowane napaściami na składy soli, ma inny charakter, niż 8 lat temu.

Gandhi w ciągu lat ubiegłych od swego uwolnienia, korzystał z **bezwzględnej swobody słowa i ustawicznie wyzywał rząd**. To, co w 1921/22 r. było motywem skazania Gandhiego na sześć lat więzienia, w ciągu lat sześciu ostatnich on powtarzał najzupełnie **bezkarne**. Jego listy do wicekróla bywały jeszcze ostrzejsze niż dawne trzy artykuły.

Rząd dopiero uznał za konieczne **aresztowanie**, gdy Gandhi stanął na **czelu pochodu, mającego zrabować magazyny soli**.

To jest innego rodzaju przekroczenie, niż pisanie wyzywających artykułów. **Położenie Gandhiego dziś jest gorsze**, niż osiem lat temu, bo ma za sobą **przyznanie się do błędu**, jaki wówczas popełnił, wyzywając ludność przedwcześnie do stawiania oporu.

W swojej autobiografii nazywa ten błąd „a himalayan miscalculation“ (to błąd tak wielki, jak Himalaje są wysokie).

Pisze on o tem: (autobiografia t. II str. 508) „Nagle zrozumiałem, że popełniłem ciężki błąd, wzywając lud **przedwcześnie do nieposłuszeństwa wobec rządu** i przyznałem się zaraz do tego błędu w mowie publicznej. Moje wyznaczenie bardzo mnie osmieszyło. Ale nigdy nie żałowałem, że je uczyniłem, bo zawsze byłem przekonany, że tylko, gdy kto patrzy przez powiększające szkła na własne błędy a wręcz przeciwnie przez pomniejszające szkła na cudze, wtedy może stosunek jednych do drugich ocenić.“

Otóż to grozi obecnie Gandhiewi, że **znów będzie musiał przyznać przedwcześnie ponownego wezwania do buntu**.

Na to, by **wszcząć walkę o niepodległość, trzeba wprzód zdobyć znaczną większą jedność narodową, niż ją posiadają Indje, szczególnie w stosunku do metody walki bez gwałtów**.

W piśmie Gandhiego czytamy o **licznych przykładach gwałtów**, nietylko ze strony Anglików, ale i Hindusów. **Taki wielki ogień łatwiej rozniecić niż zgasić**. Teoretycznie Gandhi ma zupełną rację, że gdyby wszyscy Hindusi, bez żadnego gwałtu ze swej strony **odmówili posłuszeństwa rządowi, rząd musiałby ustąpić, jak to się stało w Południowej Afryce**.

Lecz łatwiej było wśród kilkudziesięciu tysięcy Hindusów uciśnionych, w obcym kraju, osiągnąć pewną **jednomysłność, niż natchnąć jednym duchem irzystą milionów Hindusów, w ich własnym kraju**. Wincenty Lutosławski.

Wybory w Gnieźnieńskim

wzmocniły stronnictwa skrajnie opozycyjne przeciw rządowi.

Gniezno, 1 czerwca. (Tel. wł.) Tymczasowe obliczenie głosów oddanych przy wyborach uzupełniających do sejmiku w okręgu gnieźnieńskim przedstawia się, jak następuje:

Lista 2 (PPS) 12 141 głosów — bez mandatu, nr. 7 (NPR) 23 940 głosów — 1 mandat, nr. 18 (Niemcy) 15 471 głosów — 1 mandat.

Nr. 24 (Endecja) 32 865 głosów — 2 mandaty,

Nr. 25 (Piast i Ch. D.) 20 074 głosów — 1 mandat.

*

Oto skutki błędnej polityki rządu! Przy ostatnich wyborach w r. 1928 Endecjacy mieli tylko jeden mandat (962 głosów), obecnie mają dwa mandaty i przyrost około 9 000 głosów). N. P. R. zyskała około 4 000 głosów, Chadecja z Piastem straciła około 13 000 głosów i jeden mandat. Udział głosujących był naogół słaby, ponieważ sanacja wydała hasło wstrzymania się od głosowania. Zainteresowanie wyborami było mniejsze niż przed dwoma laty.

Z siedmiu powiatów znane są naraźnie tylko wyniki z trzech:

GNIEZNO.

Na ogólną liczbę uprawnionych do głosowania 15 300 głosowało 9 168. Głosowanie trwało do godz. 2 w nocy.

Wynik głosowania jest następujący: PPS — 1207, NPR — 1046, Niemcy 411, ND — 6 140, Piast i Ch. D. — 184.

WRZEŚNIA.

Na ogólną liczbę uprawnionych do głosowania (w powiecie) 22 322 oddano głosów 14 290.

Wynik głosowania następujący: PPS — 2 388, NPR — 4 062, Niemcy — 1 116, N. D. — 3 322, Piast i Ch. D. — 3 325.

ŚRODA.

Na ogólną liczbę uprawnionych do głosowania 25 075, oddano głosów 15 250. Wynik głosowania następujący: PPS — 2 754, NPR — 2 810, Niemcy — 861, N. D. — 4 384, Piast i Ch. D. — 4 353.

WĄGROWIEC.

W obwodzie wójtowskim Damasławek uprawnionych do głosowania było 3110, głosowało 1998, unieważniono 4 głosy.

Oddano na listę nr. 2 — 223, 7 — 588, 18 — 328, 24 — 400, 25 (Ch. D i Piast) — 545 głosów.

Straszne nieszczęście kolejowe we Francji.

Czy nie zamach komunistów na premiera Tardieu?

(Własna służba telegraficzna Dz. Bydg.)

Paryż, 2. 6. W nocy z soboty na niedzielę o godz. wpół do 11 wydarzyło się straszne nieszczęście kolejowe na linii Paryż—Marsylja w odległości około 100 km od stolicy tuż koło stacji Montereau. Pociąg pociąg idący do Marsylii najechał z szybkością 70 km na godzinę na drewnianą załadowaną szynami, która stała na torze. Lokomotywa wykołowała się i spadła z nasypu. Pierwsze trzy wagony, wyłącznie klasa I i II, wjechały jeden w drugi i uległy zdruzgotaniu. Z pod szczątek wydobyto 8 zabitych i 30 ciężko rannych.

Ponieważ w pół godziny przed katastrofą po linii tej jechał inny pociąg, przypuszczają odnośnie władze, które naturalnie natychmiast rozpoczęły śledztwo, że chodzi tu o zamach i to nietylko na pociąg, ale na osobę premiera Tardieu, który tego samego wieczora udawał się z Paryża do Dijon. Montereau ma być znanym gniazdem komunistycznym, tak, że istnieje prawdopodobieństwo, iż płatni słudzy Moskwy chcieli zamachem na szefa rządu francuskiego rozpocząć serię terrorystyczną. W.

Poznań błogosławionemu Janowi Bosko w hołdzie.

Manifestacja katolickiego Poznania. — Uroczyste sprowadzenie relikwii. — Procesja do kolegiaty farniej.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Poznań, 2. 6. Najznakomitszy reformator młodzieży i założyciel Zgromadzenia Księży Salezjanów Jan Bosko policzony został przez Kościół katolicki w poczet świętych. Relikwie jego przewieziono w sobotę z Włoch do Poznania. Na dworcu kolejowym przy pawilonie oficerskim zgromadziły się tłumy wiernych, organizacje katolickie ze sztandarami i przysposobienie wojskowe, duchowieństwo z członkami kapituły katedralnej, duchowieństwo parafii św. Łazarza, na którego terytorium leży dworzec. Na peronie kolejowym ustawiała się kompania honorowa 58 pp. i bractwa kurkowego. O godz. 9,30 władze kolejowe dały znak, że pociąg wiozący relikwie zbliża się. Na peronie oczekiwał podług proboszcz kolegiaty farniej ks. prałat Stychel. Punktualnie o godz. 10,36 wjechał pociąg na dworzec. Kapłani wynieśli z niego złoty relikwiarz i złożyli na prowizorycznym ołtarzu na peronie przybranym w zieleni i barwy narodowe. Ks. prałat Stychel odmówił modły do błogosławionego Jana Bosko, prosząc go o pośrednictwo u Boga dla narodu naszego. Przed tym aktem kościelnym odegrała orkiestra 58 pułku piechoty hymn salezjański. Po modłach ksiądz celebrant ujął relikwie w ręce i błogosławił nimi tłumy wiernych. Zaraz potem ruszył pochód z relikwiami do fary. Prowadził go ks. prałat Stychel. Kler niósł złoczone nosze, na których spoczywał relikwiarz, zawierając prochy błogosławionego Jana Bosko. Z pieśnią na ustach „Kto się w opiekę” pochód udał się do fary, gdzie złożono na ołtarzu przywiezione prochy. Piękne i podnio-

sie okolicznościowe kazanie wygłosił ks. dyr. Łukowski z Łodzi. Po odprawieniu modłów i udzieleniu błogosławieństwa z relikwiami opuścili wierni świątynię.

Uroczyste nabożeństwo we Farze.

W niedzielę dnia 1 czerwca odbyło się we Farze o godz. 10 uroczyste nabożeństwo w związku z sprowadzeniem do Poznania relikwii błogosławionego Jana Bosko. Mszę św. odprawił ks. kard. prymas dr. Hlond (wychowanek księży Salezjanów). Kazanie wygłosił świętny kaznodzieja ks. red. Nikodem Cieszyński.

Akademja w auli uniwersytetu poznańskiego.

Wczoraj w niedzielę o godz. 18 w pięknie przystrojonej auli U. P. odbyła się akademja ku czci błogosławionego Jana Bosko. Na estradzie widniał uwieczony zielenią portret ks. Bosko. Uroczystość rozpoczęła się świetną grą na organach prof. Pawłaka, organisty katedralnego. Słowo wstępne wygłosił Stanisław Jasiembowski, uczeń trzeciej klasy gimnazjum ks. ks. Salezjanów w Aleksandrowie Kujawskim. Przemówienie protektora uroczystości ks. kard. Hlonda i prymasa Polski, dało obraz o działalności ks. Bosko i o jego życiu światobliwym. Chór katedralny pod batutą ks. prał. dr. Geburowskiego śpiewał na 5 głosów sławne Benedictus, referat pt. „Myśl przewodnia wychowania młodzieży” wygłosił profesor U. P. Paweł Gandkowski. Cała uroczystość sprowadzenia relikwii wypadła pod każdym względem imponująco. Nastrój w mieście podniosły, religijny.

Stahlhelm idzie śladami Ostbundu.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Berlin, 2. 6. W sobotę i niedzielę odbyły się dwa wielkie zjazdy Stahlhelmu wschodnio-niemieckiego, z tych jeden wrocławiu z udziałem drugiego kierownika organizacji ppłk. Düsterberga, a w większych rozmiarach w Szczecinie w obecności pierwszego kierownika Seldtego.

Po przyjęciu prasowym, które miało miejsce w sobotę, odbyły się manifestacje w niedzielę, tak, że Szczecin był całkowicie pod wrażeniem 20-tysięcznej armii Stahlhelmu. Z Gdańska i Prus Wschodnich przybyło na parowcach 2000 członków organizacji owacyjnie witanych przez zebranych. Staruszek Mackensen, honorowy członek Stahlhelmu, uczestniczył w odbieraniu defilady obok innych przywódców organizacji. Wśród Stahlhelmowców wschodnio-pruskich przybył najstarszy syn byłego Kronprinza księżę Wilhelm, którego udział w swoim czasie w manewrach Richswehry, jak sobie czytelnicy nasi przypominają, spowodował dymisję generała Seeckta.

Przemówienia Stahlhelmowców nastawione były na znany ton propagandy ducha zbrojnego w Niemczech jako naczelnego hasła tzw. polityki Stahlhelmu. Seldte jak i kierownik okręgu

wschodnio-pruskiego hr. Eulenburg oświadczyli, że najważniejszym zagadnieniem życiowym Niemiec jest kwestja wschodnia. Zwłaszcza wobec ostatnich „niesłychanych wykroczeń” polskich (mówcy mieli tu na myśli zajście pograniczne pod Opaleniem) nie wolno zapominać o ziemiach utraconych. Ziemia, które były niemieckie, muszą się znowu stać niemieckie.

Jak widać, przyjął Stahlhelm zupełnie zasady niemieckiego Ostbundu. E.

Dalszy wynik wyborów w okręgu gnieźnieńskim.

W poszczególnych gminach wójtowskiego obwodu Damasławek był następujący:

Damasławek. Uprawnionych 592, głosowało 400. Lista nr. 2 — 29, 7 — 57, 18 — 10, 24 — 104, 25 — 197.

Dąbrowa. Uprawnionych 245, głosowało 171. Lista nr. 2 — 33, 7 — 2, 18 — 100, 24 — 3, 25 — 28.

Gruntowice. Uprawnionych 323, głosowało 201. Lista nr. 2 — 4, 7 — 51, 18 — 86, 24 — 43, 25 — 17.

Miąża. Uprawnionych 67, głosowało 52. Lista nr. 2 — 0, 7 — 0, 18 — 0, 24 — 2, 25 — 50.

Kronika telegraficzna.

Warszawa, 1. 6. (PAT.) Ostatni dzień objazdu p. Prezydenta Rzplitej po województwie warszawskim zamienił się w wielką manifestację na cześć przedstawiciela Majestatu Rzplitej. Ludność powiatów błońskiego i warszawskiego przez usta swych przedstawicieli składała głęboki hołd Włodarzowi narodu.

Warszawa, 2. 6. (PAT.) Wczoraj w południe odbyło się w Warszawie uroczyste poświęcenie i otwarcie największego na świecie domu akademickiego na kolonii akademickiej przy ul. Grójeckiej.

Toruń, 1. 6. (PAT.) Kurator okręgu szkolnego pomorskiego p. Jan Szweiniak rozpoczął z dniem 1 czerwca br. urlop wypoczynkowy, który kończy w dniu 12 lipca. W okresie od dnia 1—15 bm. zastępować go będzie ks. Marcewicz-Strogulski, naczelnik wydziału szkół powszechnych, od 16—29 bm. p. Bronisław Biedowicz, naczelnik wydz. szkół średnich i od 30 czerwca do 12 lipca p. Stefan Świdorski, naczelnik wydziału ogólnego.

Nieszczęśliwy wypadek znanego motocyklisty.

Warszawa, 2. 6. Polski Klub Motocyklistów zorganizował wczoraj rajd okrężny na przestrzeni 263 klm. W czasie rajdu wydarzył się nieszczęśliwy wypadek, w którym odniósł ciężkie rany znany sportowiec Tadeusz Hering. Na skutek pęknięcia opony wyrzucony został z siedzenia na odległość około 10 metrów uderzając głową o twardą nawierzchnię. Doznał uszkodzenia kości w głowie i wstrząsu mózgu. Nieprzytomnego odwieziono do szpitala w Skierniewicach.

Huragan spowodował katastrofę kolejową.

W północnych Indiach pociąg pociąg pospieszny wykołował się podczas silnego huraganu. Dwie osoby zostały zabite, a pięć odniosło ciężkie rany.

Zjednoczyć stronnictwa ludowe nie łatwo w Polsce.

Warszawa, 2. 6. (Telefonem). W dniu wczorajszym obradował w sejmie główny zarząd stronnictwa Wyzwolenie. Referat polityczny wygłosił prezes klubu parlamentarnego poseł Rog, poczem odczytano list Stronnictwa Chłopskiego wywołujący Wyzwolenie do natychmiastowego zjednoczenia się z Piastem i Stronnictwem Chłopskiem w jedno stronnictwo ludowe. Na ten temat rozwinęła się obszerna dyskusja podczas której poseł Putek zgłosił rezolucję, która obok zasadniczej zgody na przystąpienie do

Uwaga!

Oszczędne Paniedomu!

W żudząco podobny sposób podrabia się opakowanie i format mydła Regera.

Podrabianie to jest najlepszą reklamą dla niedoścignionego w swej jakości i zupełnie twardego mydła Regera znanego od roku 1868. Przechowaj się przed kupnem tych małowartościowych imitacji.

Z Federacji Związków b. obrońców Ojczyzny.

Wczorajszej niedzieli odbyło się w Toruniu zebranie tymczasowego zarządu wojewódzkiego Federacji Związków b. obrońców Ojczyzny. Na zebraniu tem prezes p. gen. Górecki wygłosił ciekawy referat o stanie organizacji, jej celach i rozwoju, poczem uczestnicy zebrania mieli sposobność wyrazić swoje poglądy i życzenia.

Po południu w sali Dworu Artusa odbyła się uroczysta akademja, która miała bardzo podniosły przebieg.

Zjazd Koła Pomorskiego Związku młast

odbył się w sobotę 31 maja w Gdyni przy dość licznych udziale przedstawicieli samorządów miejskich. Obrady toczyły się w sali Rady Miejskiej, poczem uczestnicy zwiedzili urządzenia portowe i miasto. Szczegóły podamy w przyszłym numerze „Dziennika”.

Zgrzyty koło podróży sterowca niemieckiego.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Berlin, 2. 6. Specjalny wystannik „Vossische Zeitung” biorący udział w podróży panamerykańskiej „Zeppelina” donosi obszernie o głębokim niezadowoleniu, jakie panuje wśród pasażerów sterowca z powodu bezwzględności jego komendanta dr. Eckenera. Pasażerowie za swoje grube pieniądze chcieli mieć możliwość rzeczywistego zwiedzenia pięknych i ciekawych miast amerykańskich oraz przelotów nad ładnymi krajobrazami tej części świata. Tymczasem Eckener zupełnie nie zważa na życzenia swoich pasażerów, ale dowolnie

skraca postoje i zmienia linję biegu sterowca w ten sposób np., że zeppelin zupełnie nie zatrzymał się w Hawanie, co było przyręczone pasażerom w perspektywie podróży. Z Pernambuco do Lakehurst leciał sterowiec nad Oceanem, zupełnie omijając piękne kraje terytorjum amerykańskiego. Pasażerowie siedzieli w salonie i spoglądali na bezmiar wód pod swoimi nogami, dając wyraz oburzeniu, że dla jakichś dziwnych rekordów szybkości p. Eckener zmusza ich do patrzenia przez trzy dni na wodę. „Przyjemność” tę będą przecież mieli również podczas powrotu sterowca do Sewilli.

Wreszcie skarży się większość pasażerów na niedostateczne postoje w Pernambuco, w Rio de Janeiro i w Nowym Jorku, tak, że ci, którzy są po raz pierwszy w tych miastach, nie mają okazji dokładnie je poznać. Rozmieszczenie pasażerów w hotelach pozostawia też wiele do życzenia.

W rezultacie — pisze korespondent „Voss. Ztg.”, trzeba otwarcie przyznać się do kryzysu podróży zeppelinem który pod względem turystycznym nie jest dostosowany do potrzeby chwili i musi bezwzględnie zmienić swoją taktykę, gdyż od tego zależy dalsze przedsięwzięcia tego rodzaju. E.

Listy z Paryża.

Co myśleć o projekcie unji europejskiej p. Brianda.

(Od wł. korespondenta „Dzien. Bydg.”)

Paryż, w maju.

Wielkim błędem byłoby wyobrażać sobie, że p. Arystydes Briand goni za utopjami, i pod tym kątem widzenia rozpatrywać jego projekt związku państw europejskich. Niewątpliwie p. Briand ma szlachetną ambicję zakończenia swej kariery politycznej inicjatywą w wielkiej, międzynarodowej skali; niewątpliwie uśmiecha mu się myśl, że z jego nazwiskiem będzie związana nie pierwsza wprawdzie w dziejach, ale ważna i doniosła próba ściślejszego związania między sobą niepodległych państw Europy. Ale pozatem jego projekt z 17 maja jest realnym posunięciem dyplomacji francuskiej i jako taki był przez francuską radę ministrów aprobowany. Jest nową próbą wzmocnienia europejskiego bezpieczeństwa na obecnym statusie granicznym opartego. Ta jedna tylko okoliczność wystarczy, aby państwa europejskie w utrzymaniu owego statusu zainteresowane serdecznie inicjatywę p. Brianda poparły.

Poprzez ją Polska ze względów politycznych, choć dobrze rozumie, iż rzeczywistnie związku europejskiego musiałaby okupić pewnymi ofiarami. Wzamiar za ewentualne zwiększenie swego bezpieczeństwa musiałaby Polska zgodzić się na to, że wbrew założeniu samowystarczalności gospodarczej względami obrony narodowej poddyktowanej, członkowie związku europejskiego przeprowadziliby racjonalizację produkcji

przemysłowej i rolniczej całego kontynentu. Musiałaby nastąpić pewne specjalizacja, a każdy członek związku wytwarzałby tylko to, do czego najbardziej jest powołany. Ten jeden tylko punkt projektu p. Brianda wywoła napewno wielki opór wielu państw.

Oprócz względów politycznych jej polityką zagraniczną powodują także **względy idealne**. Nie sięgając prób i pomysłów dawniejszych, przypomnijmy tylko, że mamy w naszej przeszłości trzech wielkich prekursorów (zwiasunów) idei związku europejskiego: przemysłał tę ideę i pisał o niej dwa wieki temu **Stanisław Leszczyński**; **Adam Czartoryski**, wprawdzie jako minister spraw zagranicznych Aleksandra I, wystąpił do rządów europejskich w 1804 z konkretnym projektem „ligi narodów”, którego musiał zaniechać wskutek oporu Anglii; o projekcie Czartoryskiego mówił w paryskiej Akademii Nauk Politycznych w 1928, prof. Karol Dupuis że nikt przed Wilson'em tak jasno planu Ligi Narodów nie sformułował; wreszcie w 1867 **Stefan Buszczyński** opracował bardzo dokładny projekt przebudowy Europy na samodzielne państwa narodowe (etnopolje) sfederowane w jednym związku (cenopolji).

Ani Leszczyński, ani Czartoryski, ani Buszczyński nie byli marzycielami, „masonami” czy też „mocarstwa anonimowego” sługami. Ten ostatni, gorliwy katolik, wskazuje nawet w swoim dziele **La décadence de l'Europe**, że masonerja nie wynalazła nic, że uczeni doktorzy Kościoła katolickiego na całe wieki przed rewolucją francuską wypowiadali się przeciw rządowi despotycznym, a bronili ustroju, opartego na sprawiedliwości społecznej i poszanowaniu słusznych praw wszystkich obywateli.

Mając na względzie swój interes polityczny i pozostając wierną swym najlepszym tradycjom **wyrazi zatem Polska swą zgodę na projekt p. Brianda**. Na wypadek, gdyby projekt ten wszedł w fazę urzeczywistnienia, musiałaby oczywiście Polska poczynić szereg zastrzeżeń, musiałaby dobrze zbadać czy zysk należycie równoważy straty, ale mamy wrażenie, że nieprędko jeszcze polski minister spraw zagranicznych taką równowagę strat i zysków będzie

Własny interes

na fundamencie interesu ogółu

Premjowa Pożyczka Budowlana

na sumę

50.000.000 zł. w złocie

przeznaczona wyłącznie na kredyty dla ożywienia ruchu budowlanego.

Obligacje po 50 zł. za sztukę o charakterze papierów pupilarnych, zabezpieczonych całym majątkiem Państwa. Do nabycia we wszystkich poważniejszych instytucjach finansowych oraz we wszystkich Urzędach Pocztowych w całym państwie.

Ogólna suma rozlosowanych rocznie premij 2.000.000.- zł. Rozlosowane będą co kwartał (1 listopad, 1 luty, 1 maj i 1 sierpień) następujące premje:

1 -	na	250.000.- zł.
1 -	„	50.000.- zł.
10 -	„	10.000.- zł.
100 -	„	1.000.- zł.

Obligacje wylosowane biorą udział w dalszych losowaniach. — ZAPISY na POŻYCZKĘ po cenie nominalnej od dn. 2 czerwca najdalej do dn. 16 czerwca br.

NABYWAJCIE

Premjową POŻYCZKĘ BUDOWLANA,

bo jest ona najlepszą i najpewniejszą lokatą pieniędzy, a w szczególnym wypadku wylosowania przynieść Wam może fortunę!

14465

W przepięknie ńdekorowanych oknach wystawowych „Hurtowni tytoniowych” wabią oko przechodnia

światowej sławy tutki (gilzy) i bibułki

ALTESSE

MOKKA

PEŁNOWATKI

14464

Aleksander Zajdlisz.

40

Duch i Krew

Powieść z czasów, które idą.

(Prawa własności zastrzeżone.)

(Ciąg dalszy).

Niemcy starali się okrążyć polską flotę, a Polacy coraz bardziej przedłużali swój front, tracąc przez to na gęstości ognia. Ale każdy samolot dokazywał cudów. Niemcy mieli szybsze maszyny, ale polskie manewrowały zręczniej. Bitwa rozpadła się teraz na gonitwę wzajemną samolotów. Sytuacja stawała się ciężka, to widział każdy laik. Niebo zaciągnęło się chmurami, eskadry jednej i drugiej strony starały się korzystać z chmur jako osłony, ale w rezultacie powstawało coraz większe zamieszanie. Trudno już było odróżnić swoje i nieprzyjacielskie samoloty. Polacy teraz poczuli się na nowo formować. Wzbijali się ponad chmury. Samoloty bombardjerskie zaczęły puszczać swe bomby. Poza zasłoną z chmur ujrzało się morze domów, które zlewało się w masę pociętą cienkimi nitkami, widocznymi przez szkła, które teraz widocznie nalożono na aparat filmowy. Ale bomb padło niewiele. Jakaś ręka niewidoczna wstrzymała ich spadanie. Niemcy natarli teraz z podwójną siłą. Zdołu unosiły się dalsze eskadry. Błysnęły wyraźnie teraz na tle obwianych chmur reflektory. Kilka maszyn zakolysało się i spadło. Ale nie wszystkie, które dostały się w ten promień spadały. Większość jechała swobodnie dalej. Spadły te,

które nie miały ochraniać przeciw falom magnetycznym. Starsze modele — szepnął dziadzio.

— A czemu takie posłali?

Coś zamajaczyło na horyzoncie. Po kilku sekundach ukazała się jakaś nowa chmura kropek. Rosła ona szybko. Niemieckie samoloty podwoiły natarcie. Walczono z niestychaną zowiegłością i zdawało się, że mimo bierstwa, Polacy ulegną przewadze. Wszystkie ruchy były tak szybkie, że traciło się orientację.

— Włosi, szepnął dziadzio.

Istotnie była to flota powietrzna Włoch, około tysiąca maszyn. Ale i Niemcom przybył sukces... ich flota zachodnia, która broniła dostępu Francuzom. Lecz za nią ciemniło się niebo — Francja.

Przed koncentrycznym natarciem teraz Niemcy poczuli się cofać. Floty wrogie się rozdzieliły. Nagle cała ich flota zwarła się jak chmura gradowa — i uderzyła w stronę nadlatujących Francuzów. Widać było tylko fragmenty walczących flot, ale można było się domyśleć przebiegu bitwy w kierunku lotu.

Polacy i Włosi ruszyli za Niemcami. Lecz niemieckie maszyny były szybsze. Musieli jednak zwolnić. Zwarli się z Francuzami. Trwało to wszystko sekundę. Polacy i Włosi zamknęli krąg. Rozpoczęła się walka o wyższe stanowisko...

Maszyny opadały dziesiątkami. — Zdawało się, że to jaki deszcz kamieni. Błyskały ognie, ale już byli daleko... Teraz Francuzi zawrócili i ścigali resztki niemieckiej potęgi powietrznej. Wszystkie trzy floty zrównały się. Sa-

bałał. Nieprędko, bo poza zdawkowemi grzecznosciami i dość teoretyczną aprobatą projektu p. Brianda, zarówno w Londynie jak w Berlinie, w Rzymie jak w Moskwie, w Waszyngtonie jak w Genewie **projekt przyjęty został chłodno, a nawet wrogo**.

Bitwa na rynkach zamorskich przez beczceremonjalną konkurencję amerykańską **Wielka Brytania** w utworzeniu

jakiejś nieokreślonej jeszcze jednostki gospodarczej imperjalnej widzi ratunek dla swego handlu, bez którego poprostu nie może żyć, nie może być mocarstwem. Obawiają się Anglicy, że wzięci we dwa ognie, przez konkurencję Ameryki z jednej a unji europejskiej z drugiej, znaleźliby się w położeniu bezradnym. Przystępując zaś do tej ostatniej, braliby na siebie krepujące zo-

moloty bombardjerskie teraz odłączyły się. Poczuli się spuszczać na Berlin. I samolot operatora filmowego opuścił się z nimi. Ukazały się teraz wyraźnie ulice i domy olbrzymiego miasta. Buchnęły płomienie, tu i tam, potem coraz gęściej — aż kłęby dymu, idącego z miejsc pożaru, zwały się w olbrzymią, krwawo świetlaną chmurę. Równocześnie i niebo okryło się ołowianymi chmurami. Zrobiło się ciemno. Samoloty polskie rozpoczęły drogę powrotną.

Na ekranie ukazał się nowy widok. Noc nad jeziorem i cisza wprost niesamowita po piekielnym gwarze bitwy powietrznej. Raz poraz tylko błysnęła na horyzoncie kolorowa rakietka — to rozległo się głuche echo dalekiej kanonady. Coś poruszyło się na drodze. Przesunęła się jakaś ogromna maszyna, w formie łodzi z wieżyczką pancerną. Był to jakiś dziwny czołg. Posuwał się prawie bez szelestu. Zjechał po pochyłości nadbrzeżnej, zanurzył się w jeziorze — i popłynął po nim lekko i zwinnie. Za nim zesunął się drugi, trzeci, dziesiąty. Cała ta flotyla otoczyła się nagle jakąś dziwną chmurą — i chmura ta zaczęła się przesuwać po cichej toni. Tylko szum wody zdradzał jakieś ruchy. Nagle zagrzmięły działa z przeciwnego brzegu i błysnęły liczne reflektory. Z chmury zaczęło grzmieć i błyskać a z brzegu naszego zaświeciły reflektory. Czołgi wodne popłynęły szybko na drugi brzeg i wyszły z wody. Wszystko to widziało się jak na dłoni w świetle reflektorów. Wyszły nieuszkodzone i rozpoczęły śmiertelny ogień. Trwało to chwilę niedługą. Równocześnie u brzegu naszego odbiły liczne łodzie i promy, dotąd świetnie ukryte w trzci-

nach przybrzeżnych. Droga była urotowana.

Na ekranie ukazała się teraz mapa Europy z liniami frontu. Krwawa linja biegła od Gdyni ku Grudziądzowi, posuwając się powoli w stronę Wisły, do której się zbliżała pod Bydgoszczą. Poznań okrążony był krwawym kołem, a front przechodził koło Konina i Kalisza, by potem znów odgiąć się w tył na Śląsku, który trzymał się twardo. A nawet tu część linji szła przez teren niemiecki. Na północy linja szła wzdłuż jezior mazurskich i okalała Prusy w stronę litewską. Litwa była już zajęta przez wojska polskie. Na wschodzie front posuwał się powoli na linję Bugu i sięgał na południu samego Lwowa. Na północy linja była bardziej ku wschodowi wygięta, ale przechodziła już blisko Wilna, a na Litwie sięgała Poniewieża. Wojskom polskim stojącym pod Wystruciem i Kłajpedą, groziło oczywiste odcięcie.

Nad mapą ukazał się napis: Stan w dniu krytycznym 19 sierpnia 1938. Teraz ukazała się pod Lecem mała czerwona strzałka, która przebiła jezioro... Równocześnie ukazały się podobne strzałki pod Ładnem Polem i Onyszem. Strzałki te zgrubiwały. Linja czerwona ruszyła szybko naprzód.

— Nasz sławny przełom przez jeziora. Te wodne czołgi zadecydowały. Tego się po nas nie spodziewali — szepnął dziadzio.

Pod Olsztynem zaznaczył się też klin, który szybko posuwał się naprzód. Ruszył i front pod Wystruciem. Dookoła Królewca zamykała się krwawa obręcz.

(Ciąg dalszy nastąpi).

bowiązania z małemi bardzo szansami rządzenia unją. Wreszcie tradycją polityki angielskiej jest Europa podzielona, na równowadze wrogich sobie państw czy grup państw oparta, a nie solidarna w swych wystąpieniach unją.

Niemcy chętnieby się na unję zgodziły, byle im zgóry zapłacono rewizją granic wschodnich, byle Francja zrezygnowała z sojuszu w Europie środkowej.

P. Mussolini już odpowiedział na byle zgodziła się na Anschluss... Niemcy odpowiednio „zaokrąglone”, ekonomicznie uzbrojone, zgodziłyby się nawet na pewien podział wpływów z Francją w łonie unji europejskiej: bez nowej wojny, bez militarnego zwycięstwa naprawiłyby tym sposobem klęskę z 1918 i odbudowałyby w łonie unji... „Mittel-europę”.

projekt p. Brianda mową florencką: „Słowa to piękna rzecz, ale armaty to jeszcze piękniejsza”. (Le parole sono bellissima cosa ma cannoni sono cose ancora più belle...) W Moskwie uważają unję europejską za „maszynę” do zwalczania Sowieców. W Waszyngtonie manifestują albo sceptycyzm, albo pewien niepokój, bo Europa podzielona będzie łatwiejszym terenem gospodarczej ekspansji... W Genewie wreszcie uważają, że unja europejska jest właściwie niepotrzebna, bo będzie to tylko druga Liga Narodów, chcąc nie chcąc rywalizująca z pierwszą...

Droga wiodąca do społeczności państw europejskich jest więc długa i wyboista. Jest do zwalczania i do ominięcia cały szereg trudności europejskich i poza-europejskich. Żaden polityk polski za losy państwa odpowiedzialny nie może norazie nic na unji europejskiej budować, ale pomny ewolucji ludzkości, postępu idei moralnych i rozwoju prawa międzynarodowego, musi do postulatu związku państw europejskich ustosunkować się pozytywnie.

Kazimierz Smogorzewski.

Z KRAJU.

WILNO. Nadanie uczonym honorowych doktoratów. Promocją nowych doktoratów honoris causa uniwersytetu Stefana Batorego zebrała przedstawicieli świata naukowego, reprezentantów władz z p. wojewodą wileńskim na czele, oraz mnóstwo młodzieży akademickiej. Po podniesieniu przemówieniu rektora, dziekan wydziału prawnego prof. Ehrenkreutz odczytał i wręczył z okazji 350-lecia U. S. B. dyplomy honorowe następującym, znakomitym uczonym: Stanisławowi Starzyńskiemu, prof. Stan. Kutrzebie, prof. Fryd. Zollowi, prof. Ign. Łyskowskiemu, prof. Parczewskiemu. Oprócz tego postanowiono doręczyć dyplomy 2 uczonym polskim niemogącym być osobieście na powyższej podniosłej uroczystości pp.: prof. Petrażyckiemu i prof. Abrahamowi.

LWÓW. 35-lecie pracy na niwie dziennikarskiej. Redaktor Michał Rolle, wiceprezes syndykatu oraz Towarzystwa Dziennikarzy Polskich we Lwowie ukończył w tych dniach 35 lat nieprzerwanej pracy w redakcji „Gazety Lwowskiej”. Red. Rolle poza pracą dziennikarską, poświęca się studjom z zakresu historii i wydał szereg dzieł z tej dziedziny.

Dewey odbywa wycieczkę statkiem polskim.

Warszawa, 31. 5. (Tel. wł.) Amerykański dyrektor finansów Charles Dewey udał się statkiem polskim do Lotwy i Finlandji, celem przeprowadzenia w Rydze rozmów z przedstawicielami rządu lotewskiego na temat pożyczki amerykańskiej dla Lotwy. Rząd lotewski pragnąłby uzyskać pożyczkę w wysokości 75 milionów latów czyli około 15 milionów dolarów. Przedtem jednak musi być załatwiona sprawa pożyczki przedwojennej miasta Rygi, przekraczająca 1 milion funtów szterlingów. W Rydze p. Dewey będzie gościem posła polskiego Arciszewskiego.

Trudności z otrzymaniem obywatelstwa.

(PAT) W Krakowie zakończyły się kilkudniowe rokowania polsko-niemieckie w sprawie wypadków spornego obywatelstwa. Ogółem na 400 omawianych spraw załatwiono podczas bieżącej sesji 286, reszta zaś odłożona została do następnego terminu.

Winę za śmierć noworodków w Lubece ponoszą Niemcy.

Na posiedzeniu sejmiku lubeckiego zabrał głos prof. Deycke, dyrektor szpitala powszechnego światowej sławy specjalista w zakresie badań zarazków gruźlicy.

Na zapytanie, czy przyczyną wypadków śmierci w Lubece była omyłka, popełniona przy zakładaniu kultur zarazków, uczony dał wymijającą odpowiedź, oświadczając, że polecił prowadzić prace nad kulturą zarazków z wielką starannością. Żaden człowiek jednak nie jest nieomylny. Przy tej sposobności prof. Deycka przypomniał błąd, jaki w podobnym wypadku popełniony był w instytucie Kocha.

Przeciwko błędowi w samym założeniu kultury przemawia fakt, że przy dalszym rozwoju sprowadzonych z Paryża kultur, w całym laboratorium

szpitala nie posiadano żadnych zarazków ludzkiej gruźlicy. Natomiast wskutek technicznych błędów na krótko przed wypadkami śmiertelnymi w Lubece, znajdujące się zarazki zostały zabite zbyt wysoką temperaturą.

Po tem oświadczeniu sejmik powziął uchwałę domagającą się od senatu odsunięcia od zajmowanych stanowisk urzędników wydziału zdrowia i pociągnięcia ich do odpowiedzialności oraz oddania ich do dyspozycji władz sądowych.

Postanowiono utworzyć specjalną komisję śledczą. Z konsternacji prasy niemieckiej, jaka powstała wskutek powyższego wyjaśnienia prof. Deycka, można wnosić, iż winą za wypadki w Lubece była po stronie Niemiec.

Zwołanie Sejmu.

— Wpuszczę was, ale tylko na dyktando.

Niemcy wydają za wiele na swoją służbę dyplomatyczną.

(Telefonem od własnego korespondenta).

Berlin, 31. 5. Dla panów dyplomatów nastąpiły na całym świecie zle czasy, gdyż społeczeństwo zaczyna zaglądać poza kulisy i krytykować posunięcia, które uważa za niewłaściwe.

Tak np. prawica niemiecka poraz pierwszy w roku bieżącym zaatakowała budżet niemieckiego urzędu do spraw zagranicznych. Skrajnie prawicowy poseł baron von Freytag-Loringhoven wystąpił w parlamencie przeciwko potrojeniu wydatków na ministerstwo spraw zagranicznych w Niemczech w porównaniu z rokiem 1914. Niemcy wydają obecnie więcej niż Anglicy dla swojej dyplomacji i prawie dwa razy tyle, co Francja. Ilość wyższych urzędników przy centrali w Wilhelmstrasse podwoiła się w porównaniu z rokiem 1914. Placówki zagraniczne Rzeszy niemieckiej są, zdaniem barona Freytaga, o wiele za silne liczebnie. Tak np. znajduje się w ambasadzie niemieckiej w Paryżu 10 dyplomatów a w ambasadzie brytyjskiej w Paryżu tylko 6. Ambasada paryska Niemiec posiada też za duży personel kancelaryjny. Samych stenotypistek jest 15, a wydatki na pocztę, telegraf, telefon i służbę kurierską oraz wydatki z funduszu dyspozycyjnych są w Niemczech również wyższe niż we Francji i Anglii.

Najciekawszy był fakt, że wiele poważnych osób stwierdziło, iż zmniejszenie liczby dyplomatów na placówkach nie zmniejszyło wydajności dyplomacji. Oznacza to oczywiście, że albo wydajność ta jest nikła albo że przy silnej obsadzie część dyplomatów ogranicza się do herbatek i przyjęć wieczornych i nie poczem nie robi.

W epoce powojennej Ligi Narodów i światowej demokracji oraz w epoce ogólnej depresji gospodarczej na całym świecie należy żelazną miotłą wymieść wszelkie niepotrzebne instytucje i ograniczyć korpus dyplomatyczny do celowego minimum. B.

„Volkszeitung” nie zna historii Europy Wschodniej.

Losy Hanoweru a sprawa Białorusi.

„Volkszeitung” posła Pankratza wykręca się sianem wobec naszego zapytania, jak pogodzi swe hasła humanitarne z milczeniem wobec nawoływania do rozbiór Polski ze strony socjalisty Breitscheida, demokratty Wolffa i ks. Ulitzki. Obnażając bezbrzeżne nieuctwo „Volkszeitung” zapytuje, jaką koleją losów Ukraińcy i Białorusini znaleźli się w granicach państwa polskiego? Zanik uczuć moralnych potęguje nieuctwo autora odnośnego pytania. Jakakolwiek wzięlibyśmy monografię naukową dziejów politycznych Europy, żadna nie wskazuje drugiej takiej zbrodni jak rozbiór Polski, dokonany z poduszczenia Prus przez trzy mocarstwa. Polska nie rozbiła państwa ukraińskiego czy białoruskiego, nie wzięła królów względnie naczelników ukraińskiej czy białoruskiej państwowości, natomiast przez szereg unji, które zakończyła Unja Lubelska, dała Europie wzór regulowania stosunków między państwami. Ten przejaw zdolności państwowotwórczej Polaków budził podziw barona Steina, re-

O napisy polskie na kolejach czeskich.

(PAT) Posłowie mniejszości polskiej na Śląsku Cieszyńskim w parlamencie praskim Chobot i Buzek wnieśli interpelację do ministra kolei w sprawie braku dotychczas na Śląskich stacjach kolejowych napisów polskich. Interpelanci zwracają uwagę, że w myśl czechosłowackiej ustawy językowej, żądanie mniejszości polskiej jest usprawiedliwione i napisy polskie winny być na stacjach umieszczone.

Zjazd dziennikarzy państw nadbałtyckich w Rydze.

Ryga, 30. 5. (PAT) W Rydze otwarta została konferencja dziennikarzy państw nadbałtyckich, w której bierze udział 17 przedstawicieli Danji, Estonji, Finlandji, Lotwy, Litwy, Niemiec, Polski, Szwecji i Gdańska oraz sekretarz generalny Międzynarodowej Federacji Dziennikarzy Valot. Zapowiadany jest również udział przedstawiciela Norwegji. W imieniu rządu lotewskiego przemówienie powitalne wygłosił prezes rady ministrów i minister spraw zagranicznych Celminsz. W imieniu Międzynarodowej Federacji Dziennikarzy przemawiał sekretarz generalny Valot. Następnie przystąpiono do wyboru prezydium, w skład którego weszli: Skalbe (Lotwa) jako przewodniczący, dr. Seraphim (Niemcy), Christiansen (Danja), Kornel (Estonja), Tuomijo (Finlandja), dr. Purickas (Litwa), Rücker (Polska), Backman (Szwecja) — jako członkowie. Na stanowisko sekretarza generalnego powołany został dr. Bilmanis (Lotwa). Obrady konferencji potrwać trzy dni.

Kaszubski Drzymała niema jeszcze dachu nad głową.

W październiku 29 r. przyznano Peplińskiemu osadę rybacką (48 mórg ziemi, 22 morgi łąk i 54 mórg jeziora). Nie jest to żadna darowizna — lecz osada przydzielona według przyjętych zasad.

I znowu „Drzymała” niema dachu nad głową, osada jest bez zabudowań. Narazie skleił sobie barak prymitywny — w którym mieszka razem z inwentarzem. Na budowę niema pieniędzy. Są widoki na pożyczkę 5 tys. złotych, ale cóż — kiedy sama stodoła ma kosztować 4 tys. złotych.

Franciszek Pepliński długo przed Drzymałą wpadł na pomysł zbudowania sobie wozu cygańskiego, gdy Prusacy wzbromili mu wybudowania domu mieszkalnego. Podczas gdy o Drzymale prasa poznańska długo i szeroko się rozpisywała i poprostu widziała w nim symbol ofiary ucisku pruskiego, społeczeństwo pomorskie o Franciszku Peplińskim zupełnie zapomniało, chociaż kaszubski Drzymała więcej zasługiwał na wspomnienie aniżeli Drzymała poznański, gdyż nie tylko jako pierwszy wpadł na pomysł zbudowania wozu cygańskiego, lecz znacznie więcej od Drzymały przecierpiał.

Gwałtowna burza w Hiszpanji.

Z miejscowości Vollaverde w Hiszpanji donoszą o gwałtownej burzy, połączonej z deszczem i gradem, która nawiedziła tę wioskę. Zastęwy zostały zniszczone, straty są bardzo znaczne.

A. P. B.

Dzień Robotnika Katolickiego w Bydgoszczy

Szwederowo w uroczystej szacie.

Największa i najliczniejsza dzielnica miasta Bydgoszczy Szwederowo, licząca przeszło 18000 dusz w samej parafii katolickiej, miała wczorajszej niedzieli swój wielki dzień. Oto Katolickie Towarzystwa Robotników Polskich okręgu bydgoskiego urządziły **doroczny Dzień Robotnika Katolickiego** połączonej z uroczystością obchodu „Rerum Novarum”. Uroczystość ta odbyła się pod protektoratem ks. dziekana radcy Stepczyńskiego, a przygotował ją należyte zarząd okręgowy Kat. Tow. Robotników Polskich, w skład którego wchodzi ks. Łapka jako patron, Jan Cywiński jako prezes, Józef Zieliński jako sekretarz i Konstanty Jasieniecki jako skarbnik. Do Komitetu Obchodowego należeli nadto patron kat. tow. robotniczych, ks. prob. Skonieczny, ks. radca Stepczyński, ks. prob. Konopczyński, ks. Kwiatkowski, ks. Staszak i ks. prob. Mąkowski z Solca Kujawskiego oraz prezosi odnośnych towarzystw parafjalnych, pp. Modrakowski, Polak, Skibicki, Zieliński, Jasieniecki, Zacharjasiewicz i Olkiewicz.

Kto wczorajszej niedzieli był na Szwederowie i brał udział w manifestacyjnym pochodzie katolickim ten **przez całe życie nie zapomni miłych wrażeń**, jakie odniósł z umajonych i przystrojonych domów przy ulicach Orlej, Stromej, Żuław, Leszczyńskiego, Ugorów, Lenartowicza, Niegolewskiego, Nowodworskiej, Ks. Skorupki i Dąbrowskiego, które to ulicami kroczył pochód. Girlandy oraz liczne chorągwie o barwach narodowych i papieskich były dowodem **szczerego przywiązania ludności Szwederowa do wiary ojców i państwa polskiego**. W niektórych domach każde okno i okienko było pięknie przystrojone w zieleń i chorągiewki. Serdeczna radość napawała serca kroczących w pochodzie manifestacyjnym, gdy zauważyli okienko skromnego i ubogiego mieszkanka, pięknie i gustownie przystrojone w zieleń, kwiaty i chorągiewki. A takich okienek była cała moc... Mieszkańcy śródmieścia mogliby brać przykład z Szwederowa, jak należy przystroić domy i okna swych mieszkańców podczas procesji Bożego Ciała lub w dzień Trzeciego Maja.

Nabożeństwo.

Już o godz. 9 zaczęły zbierać się towarzystwa i delegacje wraz z sztandarami w ogrodzie Domu Katolickiego przy ulicy Dąbrowskiego, by około godziny 10 w uroczystym pochodzie wyruszyć na nabożeństwo do kościoła parafjalnego Matki Boskiej Nieustającej Pomocy.

Wielki kościół szwederowski, największy z kościołów bydgoskich, zaledwie pomieścił wszystkie towarzystwa, bractwa i delegacje wraz z sztandarami oraz tysiące wiernych.

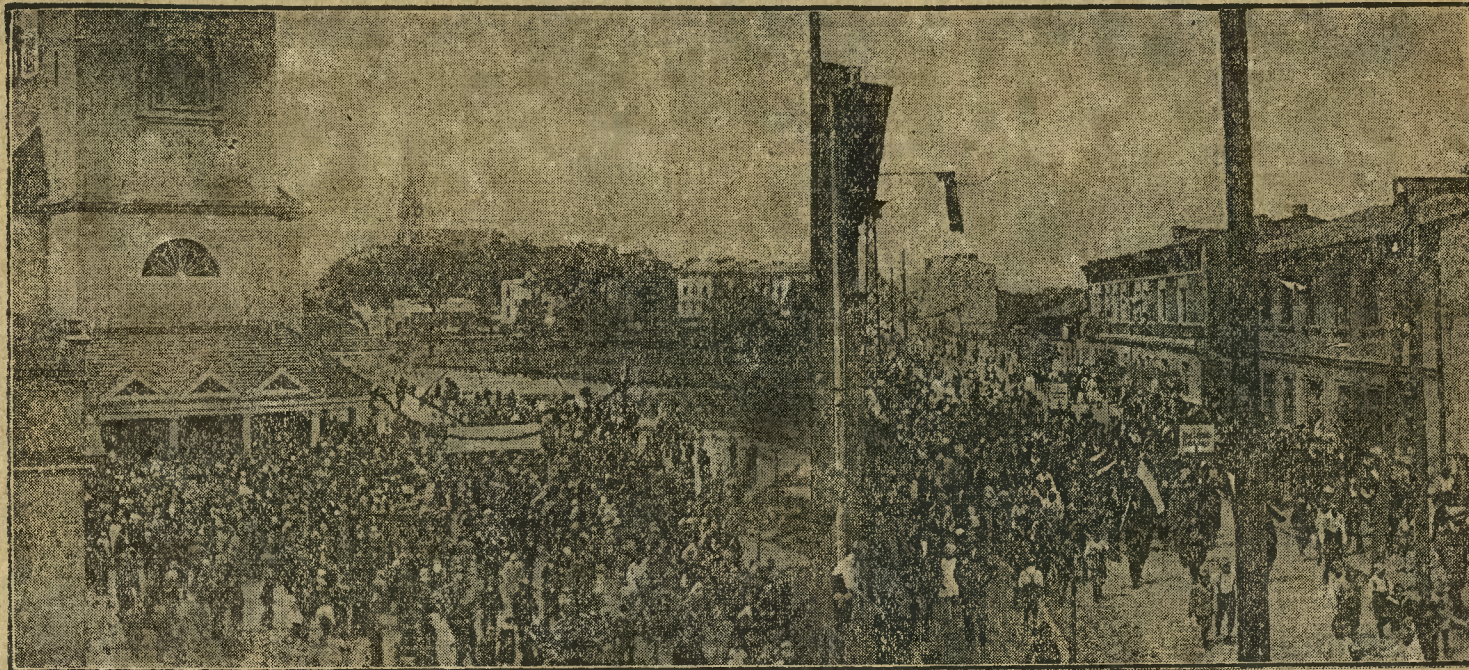
Na ustawionych przed wielkim ołtarzem krzesłach zasiadli przedstawiciele władz oraz prezosi towarzystw robotniczych. W nabożeństwie brał też udział naczelny redaktor pisma naszego p. **Jan Teska**, który jednak na akademję przybyć nie mógł, gdyż zaraz po nabożeństwie wyjechać musiał do Torunia. Zastępował go red. Formański.

Uroczystą Mszę św. odprawił ks. dziekan **dr. Rydlewski** w asystencji księży wikarych **Kupczyka i Balcerka**. Wspaniałe kazanie, zastosowane do chwili uroczystej, wygłosił zlotousty kaznodzieja **ks. dr. Kolipiński**.

Na chórze śpiewał bardzo ładnie Chór Parafji Matki Boskiej Nieustającej Pomocy pod batutą p. Anzełma Kędzierzyńskiego, organisty parafji szwederowskiej. Chór wykonał Mszę Filkiego z towarzyszeniem orkiestry; odznaczały się szczególnie skrzypce.

Pochód.

Po nabożeństwie uformował się pochód, do którego stanęły wszystkie towarzystwa, organizacje, bractwa, delegacje i młodzież wraz ze sztandarami. W pochodzie brały udział dwie orkiestry, i to orkiestra tramwajarzy i orkiestra inwalidów. Pochód był nadzwyczaj imponujący. Stanęło doń **kilka tysięcy uczestników**. Sztandarów było około 40.

Po nabożeństwie.

W pochodzie szedł i ksiądz i inteligent, i nauczyciel i kolejarz, i powstaniec i inwalida, i rzemieślnik i robotnik, i stary i młody, i mężczyzna i kobieta. Pochód wywarł ogromne wrażenie na wszystkich, którzy go widzieli. Katolicka ludność Szwederowa była nim wprost zachwycona.

Akademja.

Uczestnicy Dnia Robotnika Katolickiego zgrupowali się w ogrodzie Domu Katolickiego na uroczystą akademję. Posiedzenie zagał prezes okręgowy p. **Jan Cywiński**, który jest duszą Towarzystw Robotników Katolickich w okręgu bydgoskim. Nasamprzód prezes p. Cywiński powitał serdecznymi słowami protektora Dnia Robotnika Katolickiego ks. dziekana **Stepczyńskiego**, księży patronów **Łapkę, Skoniecznego, Konopczyńskiego i Kwiatkowskiego**, ks. wik. **Kupczyka i Balcerka**, dobrodziejkę katolickich towarzystw robotniczych p. redaktorową **Teskową**, p. radcę **Laknera**, prezesa Rady Miejskiej **Beyera**, senjora obywatelstwa bydgoskiego p. **Ludwika Sosnowskiego**, członków honorowych pp. inspektora szkolnego **Kłóskowskiego**, aptekarza **Rybickiego**, rektora **Ewolda**, rektora **Dachterę**, p. **Grajnerta** z Bielańka, delegatów towarzystw **św. Ignacego, św. Wojciecha, Powstańców i Wojska, Powstańców Wielkopolskich z r.**

Uroczysta akademja.

Zarząd okręgowy w pochodzie. Na przedzie prezes okręgowy p. Jan Cywiński.

1918-19, Inwalidów, delegatów z Nakła, Ślesina i Solca Kujawskiego oraz przedstawiciela „Dziennika Bydgoskiego” red. **Formańskiego**.

Następnie prezes p. Cywiński podniósł wagę i cel „Dnia Robotnika Katolickiego” i kilka słów poświęcił zmarłym a zasłużonym dla dobra robotnika katolickiego działaczom duchownym ks. prałatowi **Malczewskiemu**, ks. dziekanowi **Wacławowi Mayerowi** i biskupowi śląskiemu ks. **Arkadiuszowi Lisieckiemu**, których pamięć uczczono przez powstanie.

Marszałkiem akademji wybrany został patron okręgowy ks. **Łapka**, który poprosił do pióra p. Zielińskiego a jako ławników prezesów Kat. Tow. Robotników Polskich

Ks. marszałek powitał serdecznie przybyłego w międzyczasie prezydenta miasta dr. **Śliwińskiego**.

Chór Robotników Polsko - Katolickich pod batutą p. Kędzierzyńskiego odśpiewał pieśń „O Gwiazdo Morska”.

Obszerny i wyczerpujący referat o sprawie robotniczej na podstawie encykliki Papieża Leona XIII „Rerum Novarum” wygłosił p. rektor **Kazimierz Beyer**.

Piękne deklamacje wygłosili: p. **Pankanin** „Na wroga” K. Kalinowskiego” i p. **Jan Waleczak** „My Robotnicy” Marji Czerkowskiej.

Pochód.

Następnie ks. marszałek **Łapka** wznosił okrzyk na cześć **Ojca św. i Prezydenta Rzeczypospolitej**, który to okrzyk zebrani z zapalem trzykrotnie powtórzyli.

W końcu prezes okręgowy p. **Jan Cywiński** przeczytał rezolucje, które jednomyślnie przyjęto.

Rezolucje.

Zebrani w uroczystej chwili odchodu 39-tej rocznicy wydania encykliki „Rerum Novarum” członkowie Katolickich Towarzystw Robotników Polskich okręgu bydgoskiego miejskiego:

- 1) Składają hołd najgłębszy pamięci wielkiego Papieża Leona XIII.
- 2) Wyrażając synowskie przywiązanie Namiestnikowi Chrystusowemu Ojcu św. Piusowi XI i Arcybiskupowi gnieźnieńskiemu i poznańskiemu Ks. Kardynałowi Dr. Augustowi Hlondowi, Prymasowi Polski przyrzekają, w dzisiejszych czasach być apostołami akcji katolickiej, temwięcej, że w narodzie polskim duch wrogi kościołowi coraz szersze zatacza koła.
- 3) Zwracamy się do Rady Ministrów Rządu Polskiego z usilną prośbą i żądaniem, ażeby zwróciła baczną uwagę na szerzące się sekciarstwo, które dla oszukania ludzi używa szat liturgicznych należących się kościołowi rzym.-katolickiemu i stara się rozbić jedność katolicką, ludzi od wiary św. oderwać, zdeprawować moralnie, szkodząc kościołowi katolickiemu i więcej jeszcze naszemu młodemu Państwu Polskiemu.
- 4) W sprawie wychowania młodzieży szkolnej domagamy się kategorycznie oparcia całego systemu wychowania na zasadach i niewzruszonych mocach etyki, płynącej z nauki Chrystusa Pana i Jego Kościoła rzymsko-katolickiego. Odepieramy stanowczo wszelkie zakusy, przeciwników wychowania religijnego, którzy je opręć chcą w Polsce o kruche podstawy utylizaryzmu i świeckiej moralności naukowej.

Zarazem zwracamy się z gorącym apelem do wszystkich innych organizacji, które mianują się być katolickimi, do jak najczynniejszego udziału w akcji katolickiej, aby nazwa katolicka nie była u nich tylko czczym frazesem.

Zakończenie.

Po przyjęciu rezolucyj p. prezes **Cywiński** podziękował serdecznymi słowami za pomoc w urzędzeniu „Dnia Robotnika Katolickiego” i popieranie katolickiej idei robotniczej księżom patronom, p. redaktorowej **Teskowej**, redakcji „Dziennika Bydgoskiego”, nauczycielstwu, delegacjom i obywatelstwu Szwederowa.

Na zakończenie akademji Chór Robotników ze Szwederowa pod batutą p. Kędzierzyńskiego odśpiewał „My chcemy Boga” i „Robotnik to siła”.

Całość „Dnia Robotnika Katolickiego” wypadła wspaniale. Niedzielną uroczystość na Szwederowie jest dowodem, że w **ludzie polsko - katolickim tkwi siła i duch niespożyty, o który rozbijają się wszelkie pociski nieprzyjacielskie na Kościół i wiarę rzymsko - katolicką**.

W dalszej pracy „Szczęść Boże”.

bowiąz
rząd
tyl

Z WIELKOPOLSKI i POMORZA

Podziękowanie z Siernieczka.

Wszystkim życzliwym, którzy brali udział w uroczystości poświęcenia baldachimu dla kościoła w Siernieczku i złożyli hojne ofiary na ten cel zbożny, składam na tej drodze w imieniu zarządu budowy kościoła w Siernieczku (Kapuścisko Dolne) serdeczne podziękowanie.

Niech wam Bóg to wynagrodzi!

Leon Jackowski, prezes.

Chrestnymi baldachimu byli pp.: dyrektor lasów państwowych Zagórski, w zastępstwie p. starosta d-ra Berety referendarz Dąbrowski, Związek Lekarzy na Obwód Bydgoski (dr. Maryński, dr. Wiecki i dr. Szymanowski), komisarz policji państw. Branicki, Bydgoski Klub Wioślarek (d-rowsa Klikowiczowa, Lempartowa, Dudkowska i Romańska), Bydgoskie Towarzystwo Wioślarskie (Pilarczyk, inż. Wasilewski i Zimniak), Tow. gimn. „Sokół” Łęgowo (Olszewski), Tow. gimn. „Sokół” Brdujście i Siernieczek (Winkel), T-wo Powstańców i Wojaków Łęgowo (Rybicki Karol), T-wo techników kolejowych i ognisko K. P. W. Kapuściska (Narucki), Polskie Katolickie Towarzystwo Urzędników przy kościele w Siernieczku (Chmielewski), Tow. Kolejarzy (Kortik, Folaron i Muchewicz), Bractwo Kurkowe Bydgoszcz (Budziński, Osiński—król kurkowy i Jankowski), naczelny redaktor „Dziennika Bydgoskiego” Jan Teska, red. Nowakowski, konsulowa Górka, Marja Siuchnińska, Józef Zawitaj, Julian Jarocki, dyrektor „Lloyd Bydgoskiego” Łukowski, inż. Bernaczek z „Kabl Polski”, Ilza Jackowska, Ostrowski, Maksymilian i Marja Rybicy z Łęgowo, Leon i Malwina Figel, Marta i Wojciech Dombek, Towarzystwo przemysłowo-leśne „Lasy Polskie” zastąpione przez dyr. Jackowskiego, oraz bractwa różańcowe ojców, matek i panien w Siernieczku.

Dyrekcja żnińskiej kolei powiatowej ogłasza...

Ze względu na zwiększony ruch osobowy podczas świąt uruchamia się pociągi nadzwyczajne na linii Żnin — Szelejewo w sobotę dn. 7 i poniedziałek dn. 9 bm. (drugie święto). Odjazd z Żnina o 16,06 po nadejściu pociągów z Szubina, Inowrocława i Damasławka. Przyjazd do Szelejewa 16,53, odjazd z Szelejewa 16,45. Przyjazd do Żnina 17,41 przed odjazdem pociągu do Szubina.

Zjazd nauczycielstwa w Ostrowie.

Poraz pierwszy w Ostrowie odbędzie się w dniach 10 i 11 czerwca rb. zjazd 500 nauczycieli skupionych w Związku Chrześcijańsko-Narodowym Nauczycieli Szkół Pow szechnych w Polsce.

Poza obradami ściśle zawodowymi odbędzie się m. in. ogólne zebranie z udziałem gości, na którym ciekawym i bardzo aktualnym referat na temat: „Wychowanie narodowe i państwowe w chwili obecnej” wygłosi profesor Uniwersytetu Poznańskiego p. Jaksza-Bykowski.

Aby zapoznać obywatelstwo miejscowe z celem zjazdu, komitet zjazdowy zwołał ostatnio posiedzenie przedstawicieli wszystkich miejscowych organizacji. Po wysłuchaniu referatów pp. prezesa Lasocińskiego i kierownika Michałowskiego, zebrani jednogłośnie przyrzekli moralną i materjalną pomoc komitetowi zjazdowemu.

Kursy społeczno-rolnicze w Bielawkach.

W szkole rolniczej Bielawki, poczta i stacja Pelplin, organizuje Ministerstwo Rolnictwa kursy społeczno-rolnicze dla nauczycieli szkół powszechnych, pracujących lub zamierzających pracować na wsi. Kurs trwa od 7 do 31 lipca roku bieżącego.

Tragiczna śmierć dziecka.

Toruń, 31 maja.

Z Torunia donoszą: 1½-roczną dziewczynkę pp. Burzaków, zamieszkałą przy ul. Szopena 24, pozostawioną samą w pokoju, wypadła z okna 4 piętra na bruk i poniosła śmierć na miejscu. Rodzice tej krytycznej chwili znajdowali się w drugim pokoju. Rozpacz ich z powodu tak tragicznego wypadku była wielka.

KWIECISZEWO. Drugi sprzedawczyk w Kwieciszewie. Nasza wioska za czasów zaburcznych nie miała sprzedawczyków. Z nastaniem wolności sprowadzono do nas kilku gospodarzy, którzy dla zysku odkupili z rąk polskich gospodarstwa, ażeby potem z zarobkiem oddać je w niemieckie ręce. Tak przed dwoma laty nabył p. Nadolny rolę od swojego, ażeby ją potem sprzedać obcemu. Tak samo w tych dniach zaprzepacił p. Smuszkiewicz 32-morgowe gospodarstwo. P. Smuszkiewicz posiada osobno około 240 morg. gospodarstwo w Grabowie koło Trzemesznej; ziemię tę wydzierżawił Niemcowi; za te pieniądze kupił w Kwieciszewie przed kilku laty 32-morg. gospodarstwo i zapłacił za nie 9 tysięcy złotych rodaków; teraz je sprzedaje Niemcowi za 24 tysiące złotych. Pan S. robi wstyd swoim ziomkom z b. Kongresówki, którzy się do naszej wioski przyprowadzili. Ci z pewnością nie pojedą jego śladem, gdyż są narodowo usposobieni i kochają tę ziemię polską, którą nabyli.

Gniezno.

Leciwa złodziejka. W ub. tygodniu stanęła przed tut. Sądem Okręgowym 59-letnia Agnieszka Holderna, znana doliniarka, która za kradzież została skazana na 2 lata ciężkiego więzienia.

Lista imienna płatników podatku przemysłowego od obrotu za rok 1929 jest wyłożona od 20. bm. do 17 czerwca w Magistracie, pokój 12.

Za sfalszowanie weksla stanął przed tut. Sądem Okręgowym Kazimierz Nowak z Wilkowyj pow. Gniezno. Nowak w październiku 1929 podpisał na wekslu na 900 zł nazwiska Leona Gila i Antoniego Widoka i tak podobiony weksel wręczył Nikodemowi i Wojciechowi Woźniakom, zamiast gotówki, należące się im za odsetki od wypożyczonych mu pieniędzy. Na rozprawie oskarżony do winy się przyznał i sąd skazał go na 3 miesiące więzienia.

SAMSIECZNO. Z życia Powst. i Woj. Z inicjatywy prezesa obwodowego, Obwodu Sicienka p. dyr. Radziwińskiego z Potulic, zwołano w Samsiecznie pow. Bydgoszcz na niedzielę dn. 18 bm. zebranie konstytucyjne, celem założenia Tow. Powst. i Wojaków. Na zaproszenie prezesa stawili się z ramienia zarządu obwodowego pp.: Grzegorski A., Kasprzak J. i Ackerman, oraz liczni obywatele z Samsieczna, Samsieczynka i Michalina. W skład zarządu weszli pp.: prezes Grzegorski Ant., zast. prez. Łoboda Miecz., sekretarz Fac Leon, skarbnik Markowski Kazimierz, komendant Gluba Kazimierz, rewizorzy kasy pp.: Płoszyński J. i Ło-

KOLNO. Pożar. Dn. 26 bm. wybuchł pożar w zabudowaniu p. Berendta. Pożar strawił dom, stodołę i część żywego inwentarza. Ogólna strata wynosi około 6.000 zł. Berendt ubezpieczony był na 2.100 zł.

Pożary w świetle koniunktury gospodarczej i etyki moralnej.

Statystyka pożarów w Wielkopolsce. — W których powiatach najczęściej się pali? — Zawodowe bandy podpalaczy. — Wielkopolski upiór Düsseldorfski w pożarnictwie. — Akcja społeczeństwa.

(Od własnego korespondenta „Dzien. Bydg.”).

Poznań, dnia 31 maja. Mam przed sobą niezmiernie ciekawą broszurę p. t. Pożary w województwie poznańskim w latach 1919—1929 pióra dr. Lucjana Rosińskiego. Ciekawe wydawnictwo statystyczne. W przejrzystej a prztem zwartej formie autor broszury podał historię ubezpieczeń w Polsce niepodległej, ze specjalnym uwzględnieniem Wielkopolski. Suche i mało interesujące cyfry, powie niejeden. Ale nie! Książeczka ta traktuje poglądowo o temacie pożarnictwa w Wielkopolsce, wykazując prztem, ścisły związek, jaki zachodzi między pożarami a koniunkturą gospodarczą. Okazuje się, co poniższa tabela udowodni plastycznie, że ilość pożarów wzrasta, z pogorszeniem się koniunktury — i maleje z jej poprawą.

Rok	Ilość pożarów	% wypłaconych szkód Kraj. Ubezp. Ogn.
1919	1.489	79.00
1920	1.434	77.00
1921	1.394	53.00
1922	904	25.20
1923	842	24.50
1924	828	43.00
1925	1.254	49.50
1926	1.329	59.95
1927	1.782	72.73
1928	1.968	86.86
1929	2.400	87.00

Tabela ta wykazuje, że pożarowość spadała

z 417 podpażeń. Jeśli chodzi o częstotliwość i ilość pożarów, to wybitnie niekorzystnie wyglądają te powiaty województwa poznańskiego, które sąsiadują z b. Kongresówką. Jeśli centralne i zachodnie powiaty miały wzrost szkód wynoszący 46,9 procent, to wschodnie powiaty Wielkopolski wykazały wzrost 100 procent. Tłumaczy się to tem, że przy dawniejszej granicy rosyjsko-niemieckiej gnieździ się dużo elementów, rekrutujących się z byłych przemysłników i innych żywiołów o niskiej świadomości społecznej i małym poczuciu etycznym.

Podobne obserwacje można poczynić w powiecie gnieźnieńskim, kępińskim inowrocławskim, pleszewskim, jednak tam zjawisko to nie występuje tak jaskrawo, jak w powiatach przy dawnej granicy, gdzie przebywają całe bandy, gniazda zawodowych podpalaczy, którzy wniecają pożary, za co wzamian, od zwykle wysoko ubezpieczonych, otrzymują pokaźną prowizję. Bandy te posiadają własną zwartą, ściśle konspiracyjną organizację, a zdarza się często, że przywódcy ich objeżdżają poszczególne powiaty wybierając kalkulacyjnie się objekty i następnie proponują właścicielowi „interes”.

Inne, niż ekonomiczne, zarobkowe przyczyny miała kampania podpalarska umysłowo chorego włóczęgi, Jakóba Nowaka, który niczem upiór düsseldorfski, dłuższy czas grasował niewykryty, przyznał się schwyty do 28 podpażeń, które spowodowały szkodę na blisko pół miliona złotych. Istnieją poszlaki, że dokonał podpażeń znacznie więcej.

Wobec niebywałego wzrostu zbrodniczych podpażeń, społeczeństwo musi okazać władzom silne poparcie, przy wykryciu opryszków, którzy, nietylko że szkodzą instytucji, ale także tuczą się krzywdą ogółu ubezpieczonych.

Na zbrodniarzy podpalaczy i na spekulantów ogólnych musi się znaleźć jak najsurowszy wymiar kary.

Na zbrodniarzy podpalaczy i na spekulantów ogólnych musi się znaleźć jak najsurowszy wymiar kary.

Toruń.

Wyjaśnienie. Od Pomorskiej Izby Rolniczej otrzymaliśmy nast. wyjaśnienie: W numerze 121 „Dziennika Bydgoskiego” z 25 maja była umieszczona notatka p. t. „Krwawe zajście na ulicy w Toruniu” oraz podtytułem „Dyrektor Pomorskiej Izby Rolniczej ciężko postrzelony”. Wiadomość ta o tyle jest niecisła, iż postrzelony p. Br. Borkowski nie był dyrektorem Izby Rolniczej, lecz urzędnikiem na stanowisku referenta.

Chełmża.

Jarmark. Dn. 17 bm. odbędzie się tu jarmark na konie i bydło, na placu targowym koło rzeźni miejskiej.

Strzelanie o nagrody. Od dn. 25 maja aż do 9. bm. włącznie odbywa się na terenie fabryki „Pomowin” publiczne strzelanie o drogocenne nagrody. Zawody strzeleckie zorganizowało tut. ruchliwe Tow. Podoficerów Rez.

Na zatrudnienie bezrobotnych Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej przeznaczyło jako doraźną pomoc dla m. Chełmży 11.000 zł.

BARTOSZYLAS. Wieczornica oświatowa. Odbyła się tu w miejsc. szkole wieczornica oświatowa, przy dość licznej udziale publiczności. Na wieczornicę tę przybyła z ramienia Kuratorium Szkolnego Pomorskiego referentka

p. Peczatówna. Prelegentka w pierwszym referacie mówiła o historii Polski, w drugim referacie wychowawczym omawiała ona współpracę domu rodzicielskiego ze szkołą i kościołem. Po skończonej wieczornicy podziękował prelegentce w imieniu audytorjum p. Grabowski, właściciel majątku Ruda i nauczyciel p. Rzeski w imieniu dzieci starszych oddziałów.

Założenie Stow. Młodz. Kat. Pod protektorem miejsc. nauczyciela p. Rzeskiego założone zostało Stow. Młodz. Kat. Męskiej. Jest to już czwarte z rzędu towarzystwo w naszej wiosce.

KOŚCIERZYNA. Samobójstwo czy morderstwo. Dnia 4 bm. zgłosił inżynier Mirski Kazimierz, zam. w Kościerzynie, że w dniu tym zaginął w jego majątku Olpuch pow. Kościerzyna, zatrudniony tam robotnik Kułakowski Franciszek Natazy, lat 21. W dniu 17 bm. wylowiono w jeziorze w Olpuchu zwłoki zaginionego Kułakowskiego, przyczem zaistniało podejrzenie, że został on zamordowany. W związku z tem przyrzucono jako podejrzanych o morderstwo Brunona i Romana braci Podolskich, kuzyna ich Podolskiego Antoniego i Gromowskiego Jana, zam. w Olpuchu pow. Kościerzyna.

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

Nakło E. W. Recenzji z rewij poszczególnych miejscowości nie zamieszczamy.

Do Śremu! Urlop należy się za każdy rok kalendarzowy, niezależnie od okresu przepracowanego czasu, oddzielającego każdego następnego urlopu od poprzedniego. Uprawnionym do urlopu jest każdy początek roku kalendarzowego. (Dz. Ust. nr. 40, poz. 334).

Do Chojnic. Z pewnych względów zażędo o tej sprawie pisać nie trzeba. Mogą na przyszłość nie pozwolić.

K. Korda — Wałdowo. Prosimy o nadesłanie próbnych korespondencyj. Decyzja zapadnie później.

Sprawa ponownego utworzenia powiatu puckiego.

W czasie od 22 do 24 maja bawiła w Warszawie delegacja z Pucka, składająca się z pp. majora Tebinki, właściciela ziemskiego z Parszkowa, burmistrza Kamskiego z Pucka, przewodniczącego Rady Miejskiej Czesława Krausego z Pucka i Jana Bojarskiego, kupca z Pucka.

Delegacja złożyła p. premierowi Sławkowi, p. ministrowi spraw wewnętrznych Józefowskiemu i p. wojewodzie pomorskiemu Lamotowi, który bawił właśnie w Warszawie, obszerny memoriał, w którym prosiła o przywrócenie dawniejszego powiatu puckiego z siedzibą starostwa w Pucku w jego dawniejszych grani-

cach jako osobną jednostkę administracyjną.

Delegacja uzyskała od p. premiera, od p. ministra spraw wewnętrznych i p. wojewody przyrzeczenie ponownego rozpatrzenia tej sprawy i przychylnego jej załatwienia.

Sprawa administracyjnego podziału powiatu morskiego na powiat pucki i wejherowski, jak to było przed utworzeniem powiatu morskiego, jest koniecznością państwową, ponieważ w szybkim tempie posuwająca się rozbudowa wybrzeża wymaga sprawnej administracji w mieście położonym na wybrzeżu, jakim jest miasto Puck

417 podpażeń.

Jeśli chodzi o częstotliwość i ilość pożarów, to wybitnie niekorzystnie wyglądają te powiaty województwa poznańskiego, które sąsiadują z b. Kongresówką. Jeśli centralne i zachodnie powiaty miały wzrost szkód wynoszący 46,9 procent, to wschodnie powiaty Wielkopolski wykazały wzrost 100 procent. Tłumaczy się to tem, że przy dawniejszej granicy rosyjsko-niemieckiej gnieździ się dużo elementów, rekrutujących się z byłych przemysłników i innych żywiołów o niskiej świadomości społecznej i małym poczuciu etycznym.

Podobne obserwacje można poczynić w powiecie gnieźnieńskim, kępińskim inowrocławskim, pleszewskim, jednak tam zjawisko to nie występuje tak jaskrawo, jak w powiatach przy dawnej granicy, gdzie przebywają całe bandy, gniazda zawodowych podpalaczy, którzy wniecają pożary, za co wzamian, od zwykle wysoko ubezpieczonych, otrzymują pokaźną prowizję. Bandy te posiadają własną zwartą, ściśle konspiracyjną organizację, a zdarza się często, że przywódcy ich objeżdżają poszczególne powiaty wybierając kalkulacyjnie się objekty i następnie proponują właścicielowi „interes”.

Inne, niż ekonomiczne, zarobkowe przyczyny miała kampania podpalarska umysłowo chorego włóczęgi, Jakóba Nowaka, który niczem upiór düsseldorfski, dłuższy czas grasował niewykryty, przyznał się schwyty do 28 podpażeń, które spowodowały szkodę na blisko pół miliona złotych. Istnieją poszlaki, że dokonał podpażeń znacznie więcej.

Wobec niebywałego wzrostu zbrodniczych podpażeń, społeczeństwo musi okazać władzom silne poparcie, przy wykryciu opryszków, którzy, nietylko że szkodzą instytucji, ale także tuczą się krzywdą ogółu ubezpieczonych.

Na zbrodniarzy podpalaczy i na spekulantów ogólnych musi się znaleźć jak najsurowszy wymiar kary.

L. Sobociński

Z Grudziądza.

Podziękowanie. Stow. Pań św. Wincentego a Paulo składa podziękowanie wszystkim ofiarodawcom, którzy w miesiącu marcu, kwietniu i w maju złożyli łącznie 1.568,10 zł na cele Stow. Pań św. Wincentego a Paulo.

Wśród śpiewaków. Chór męski obchodził w uroczystości Wniebowstąpienia swą 5-tą rocznicę istnienia. Mszę św. w kościele pojezuickim celebrował ks. prof. Rogalewski. Na chórze śpiewał chór „Echo” Mszę św. Lachmana, pod kierownictwem p. Szymańskiego. Śpiew wypadł wspaniale. Uroczystości śpiewackie w dniu tym ze względu na bliskie święto śpiewacze nie odbyły się. Podnieść należy, że Koło śpiewu rozwija się doskonale, co jest zasługą dotychczasowych prezesów, którymi byli: p. Nowacki Czesław (obecnie prezes okręgowy), p. Wachowiak, znany działacz na niwie wojackiej, a obecnie p. Piłat, dyrygentem jest nauczyciel p. Szymański.

Chór kościelny przy Farze urządził w drugi dzień Zielonych Świątek wycieczkę autobusami do Pelpina.

Sekcja Eucharystyczna przy Stow. Młodzieży żeńskiej urządziła we wtorek, 3. bm. uroczyste zebranie ku czci Serca P. Jezusowego o godz. 8 wieczorem, w auli szkoły wydziałowej. Wspólna adoracja odbędzie się w środę 4 bm. o godz. 7,30 wiecz. w kościele seminarjalnym.

Ze Zw. Inwalidów Wojennych, Miesięczne zebranie Koła odbędzie się dn. 4 bm. o godz. 7 wiecz. w lokalu „Domu Towarzystw” przy ul. Moniuszki 8, na które wszystkich członków uprzejmie zaprasza zarząd.

Kino „Apollo”: „Człowiek bez nerwów”. Poza tem dwie doskonałe farsy.

Kino „Gryf”: „Nędznicy”.

Kino „Orzeł”: „Dlatego, że cię kocham” i „Tajemniczy zabójca”.

Kino „Nowości”: „Riff i Raff jako detektywi”. Poza tem bogaty nadprogram.

Zawody tucznicze. Dn. 3 bm. (wtorek) o godz. 17 odbędą się na strzelnicy wojskowej przy ul. Lipowej pierwsze w Grudziądzu zawody tucznicze dla młodzieży szkół średnich, pań i panów.

Święto 18 pułku Ułanów Pomorskich w Grudziądzu.

W ub. czwartek dn. 29 maja 18 pułk Ułanów Pomorskich w Grudziądzu obchodził swe święto 10-lecia istnienia. W dniu 24 lipca 1919 r. powstaje 18 pułk Ułanów Pomorskich w Poznaniu. Pierwszym dowódcą pułku został znany podpułkownik p. August Donimierski, zaś oficerami byli m. inn. pp.: rotmistrz s. p. Stanisław Ossowski z Najmowa, por. K. Trzciniński, podpor. Buschke i Klemens Zieliński. W trzech niespełna miesiącach powstają szwadrony. Na czele pierwszego szwadronu staje rotmistrz Stanisław Ossowski, który poniósł wielkie ofiary dla pułku i przy formowaniu go ma wielkie zasługi.

18 p. uł. bierze czynny udział w przejęciu Pomorza. Jego I-szy szwadron wkracza do Gniewkowa, nie bacząc na to, że Prusacy rozpoczęli strzelaninę, chcąc zagrozić drogę naszym wojakom. Gdy Pomorze powróciło na łono Ojczyzny, szybko powstaje szwadron za szwadronem, lecz niestety nie czas na praktykę pokojową, bo o to nadeszła nawałnica bolszewicka. Młody pułk ułanów wychodzi z Grudziądza w dniu pamiętnym i historycznym 29 maja 1920 r., a więc 10 lat temu, aby swą pierś bronić Matki-Ojczyzny.

Chrzest otrzymał nasz dzielny Dywizjon 6 czerwca 1920 r. pod Miorami, będąc na prawem skrzydle I. brygady gen. Sosnkowskiego. Pod Nowemi Krakami poniósł pułk znaczne straty. Na specjalne wyróżnienie zasługuje porucznik Tadeusz Mincer, który mimo ciężkich ran nie ustąpił z pola walki i dzielnie dowodził swym II. szwadronem. Po tych zmaganiach znalazł się pułk nad Dźwiną i tutaj odcięci musieli przejść na Łotwę. Gdy Łotwa

zawarła z Rosją pokój w dniu 11 sierpnia, dywizjon pod dowództwem por. Trzcinińskiego postanawia się przebić przez Kłajpedę, lecz niestety plan ten się nie udał.

W połowie sierpnia 1920 r. dokonano w Toruniu reorganizacji pułku, który zaraz też rusza znów w pole, aby walczyć bohatercko nad Niemnem, a dalej toczy walki na trakcie Józefin - Ludwino - Nowy Dwór. Szczególną sławą i aureolą bohaterstwa okrył się I. szwadron pułku pod Skrobawem.

W ub. czwartek w dniu dorocznego święta pułkowego odprowadzono uroczystą Mszę św. przez ks. kap. Federowicza, w obecności władz cywilnych i wojskowych. Na placu obok kościoła garnizonowego odbyła się następnie defilada pułku przed dow. piech. dyw. pułk. Kustronem. Po defiladzie odbył się obiad żołnierski. Przy stole wśród przemówień gratulacyjnych pierwszy okrzyk na cześć Prezydenta oraz Marszałka Piłsudskiego wznosił plk. Kustroń, orkiestra zaś odegrała hymn narodowy. Następnie przemawiali kolejno: plk. Podhorski, prezydent miasta Włodek, ppłk. Traeger, adiutant pułku por. Ładoś oraz red. Mielników z „Dnia Pomorskiego”. Następnie odczytano depesze gratulacyjne, nadesłane przez p. Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, d-cę D. O. K. VIII. gen. Pasińskiego, oraz d-cę brygady plk. Abrahama.

O godz. 3-jej po poł. odbyły się zawody konne, wieczorem zaś bal w salonach „Królewskiego Dworu”, który potrwał do białego rana.

Z Bydgoszczy w święcie tem wzięła udział delegacja oficerów 16 p. uł. i 11 dyw. artil. konnej.

członkowie katolicko-społecznych organizacji m. Grudziądza:

1) Składają hołd najgłębszy pamięci wielkiego Papieża, Leona XIII.

2) Wyrażają synowskie przywiązanie Najmiejnikowi Chrystusowemu, Ojcu św. Piusowi XI. i arcybiskupowi swojemu, Biskupowi Stanisławowi Okoniewskiemu.

3) Ślubują dożyć wszelkich starani, aby zasady katolickie życia publicznego i zbiorowego, zasady wypowiedane w encyklikach papieskich, stały się podwalinami Państwa Polskiego.

4) Dlatego protestują przeciw wszelkim zakusom na religijno-moralne wychowanie młodzieży i na chrześcijański charakter małżeństwa i rodziny, a władze Kościoła w Polsce zapewniają, iż w obronie religijnego wychowania młodzieży i chrześcijańskiej rodziny stoją, i stać będą wiernie przy ich boku zjednoczeni w szeregach Akcji Katolickiej.

Zjazd okręgowy Kół śpiewaczych I. okręgu.

W dn. 6 lipca br. odbędzie się w Podgórzu zjazd okręgowy Kół śpiewaczych Okręgu I. — Pieśń polska była nam pociechą i otuchą w czasach niewoli, pieśń krzepiła ducha narodo-wego i wskazywała na jutrzrenkę wolności, pieśń powinna być dzisiaj wyrazem naszej potęgi, naszej kultury, naszej dumy narodowej.

Niestety, obecnie społeczeństwo nie zawsze docenia należycie potęgę kulturalną i wychowawczą pieśni polskiej. Po odzyskaniu niepodległości państwowej ustał zapal i zamiłowanie do pieśni. Życie w towarzystwach przycichło i zubożyło i potrzeba dużo mozołu i silnej woli, ażeby tę żywotność podtrzymać. Bądźciecie do gorliwego pielęgnowania i krzewienia pieśni są zjazdy okręgowe. Na nich odbywają się przeglądy dokonanej pracy i osiągniętych rezultatów. One też dodają otuchy i zachęty do dalszej pracy.

Sukces nie tylko materialny, ale głównie moralny takiego zjazdu zależy od życzliwości i zainteresowania się społeczeństwa. Liczny udział i zainteresowanie się popisami dodaje drużynie śpiewaczej zachęty i bodźca do dalszego gorliwego pielęgnowania przedcudnej pieśni polskiej. Dlatego też zapowiedziany zjazd śpiewaczy w dniu 6 lipca powinien być nie tylko świętem pieśni czynnej drużyny śpiewaczej, ale wszystkich świadomych sprawy obywateli Pomorza. Przybyć winni wszyscy, nie tylko z bliższej okolicy, ale i z dalszych stron, aby zadokumentować, że pieśń polska jest nam drogą, że pragniemy ją pielęgnować i krzewić w najszerszych kołach społeczeństwa dla dobra naszej kochanej Ojczyzny.

Cześć pieśni!
Zarząd Okręgu I. Pom. Związku Kół Śpiew.
Perkulli, sekretarz. Antczak, prezes.

Chełmno.

Zw. Pracowników Pocz. Telegr. i Telefonów Rz. P. Koło Chełmno zwołał swe doroczne walne zebranie, które zagał przez Koła p. Kulpa. Po odcytnianiu porządku obrad wybrano prezydium i to przewodniczącym prezesa zarządu okręgowego p. Wróblewskiego i sekretarza p. Reckiego. Sprawozdania z działalności Koła złożyli pp.: prezes p. Kulpa, sekretarz p. Recki i skarbnik p. Zwatschka. P. Kasprzyk stwierdził zgodność bilansu kasowego i wzorowe prowadzenie ksiąg. W skład nowego zarządu wchodzi pp.: prezes p. Kulpa, zast. prezesa p. Gzela, sekretarz p. Recki, zast. sekr. p. Kijak, skarbnik p. Zwatschka, komisja rewizyjna pp. Pimtówna, Zalewska i Kasprzyk. Po wyborze zarządu wygłosił obszerny referat prezes okręgowy Wróblewski. Dyrektor Schul-tis mówił o założeniu Koła Floty Narodowej i przystąpieniu do przysposobienia wojskowego, na co się wszyscy jednogłośnie zgodzili.

Walka na pieści. Znani na chełmińskim bruku pięściarze, Tętlewicz, Szymborski, Ross i Szczerbakowski pod wpływem alkoholu wywołali awanturę w pewnej restauracji, podczas której potłukli szyby i jednemu z obecnych gości rozbili głowę. W chwilę później ci sami awanturnicy bili się na ul. Marsz. Focha, tamując ruch i zakłócając spokój. Awanturników osadzono w areszcie.

Czyja własność? Znalaziono dwie sakiewki skórzane zawierające drobną gotówkę pieniężną. Prawo własności można zgłosić w biurze Miejsk. Urzędu Bezp. i Porz. Publ. w Ratuszu pokój 5.

Kradzież. W nocy z 26 na 27 maja skradziono komornikowi sądowemu p. Bartosińskiemu dwa rowery, pochodzące z sekwestracji dłużników, wartości 450 zł. Dnia 27 maja skradli nieznani sprawcy ze stajni zajazdu p. E. Winiarskiej uprząd z konia, własność p. Cichockiego z Borówna.

RAFA. Wywołano kościotrupa. W ostatnich dniach wyrzuciła Wisła na brzeg kościotrupa, który od dłuższego czasu znajdował się w wodzie. Na kościotrupie niema ani kawałka ciała i obu rąk.

„Ośrodek zdrowia” w Sierakowicach

Zachęcony przez lekarza powiatowego, rodowitego Kaszubę dr. A. Majkowskiego w Kartuzach dr. Leon Karasiński przystąpił do zorganizowania t. zw. „ośrodka zdrowia” w Sierakowicach.

Świecie.

Wyjaśnienie. W sprawie artykułu naszego, dotyczącego usunięcia przez p. B. starych drzew z przedzamcza otrzymaliśmy nast. uwagi: Usunięciem drzew odstąpił p. B. cudny widok na malowniczą okolicę, którą niejednokrotnie zachwycali się oświadczeni królowie Leszczyński, Jan Sobieski i Fryderyk Wilhelm IV. Poza tem liczne kwietniki, założone przez p. inż. Helwicha, urok ogrodu jeszcze więcej podniosły. Z powyższego wynika, że nie wandalizm dopuścił się p. B., lecz przeciwnie tworzy zabytki sztuki i piękna, co zresztą ogół docenia, a zwiędający zamek świecki już dziś z uznaniem wyrażają się względem zabiegów jego. Do wszystkich miłośników zabytków starożytności i piękna zanoszę apel, ażeby zwiędali naszą potężną ruinę. — A. K.

Tydzień Ligi Obrony Powietrznej Państwa niewątpliwie przyniesie wiele pożytku przez propagandę ważnych zadań L. O. P. P. Ożywioną działalność propagandową zawięzyczyć należy zorganizowanemu w ub. r. Kołu L. O. P. P. w Świeciu oraz pokrewnym organizacjom młodzieży szkolnej. — W niedzielę, dn. 25 bm. odbyła się uliczna sprzedaż znaczków L. O. P. P., koncert na rynku, oraz pokaz ataku gazowego.

Egzamin dojrzałości w gimnazjum państwowym w Świeciu złożyli pp.: Charytoniuk Stanisław, Cieszyński Józef, Dambek Paweł, Domański Stanisław, Erdmann Aleksander, Górski Franciszek, Jabłoński Władysław, Kasztelan Zbigniew, Kuberski Makeymiljan, Kupeł Alfons, Liegmann Alfons, Matyja Bronisław, Smeja Alfons, Sokołowski Franciszek, Thiel Hubert, Cyganówna Kazimiera, Manikowska Franciszka, Piontkówna Marja, Sielska Pelagia i Wiecka Zofja.

Dzień Robotnika Katolickiego w Grudziądzu.

W ub. czwartek odbyły się uroczystości 12-jej Dnia Robotnika Katolickiego. O godz. 12-jej odbyła się zbiórka towarzystw w ogrodzie Teatru Miejskiego, skąd o godz. 12,30 wyruszone w pochodzie liczącym około trzech tysięcy ludzi do kościoła Farnego. Pochód prowadził ks. prezes Gończ, komendę dzierzył wiceprezes p. komendant Kaszewski.

O godz. 12-jej odprawił ks. prałat Dembek uroczystą Mszę św. w asyście księży Baumgarta i Gdańca. Piękne pienia wykonał chór kościelny przy Farze, pod kier. p. Blocha. Kościół był rześście oświetlony i pięknie przybrany. W kościele zauważyliśmy pp. prezydenta Włodka, prezesa Rady Miejskiej adw. Szychowskiego, prakuratora Hermanna, radcę Klimka, Adama Korzeniewskiego, senjora dziennikarzy Jana Rakowskiego, senjora Sokolstwa Gonczewicza, senjora nauczycielstwa rekt. Tkaczyka, rekt. Powalskiego, prof. Manteya, asesora Sliwę, asesora Gibasa, nauczelnika Raszakowskiego, dr. Berneckiego, prezesa woj. zarządu Ch. Dem. J. Kwaśniewskiego, inż. M. Kołodziejca, dyr. Dyszera z „Pepege”, St. Wodwuda, p. Kruszonową i p. Bielicką. Przepiękne kazanie wygłosił ks. Gończ, prezes Tow. Robotników Katolickich.

Po nabożeństwie w ogrodzie „Tivoli” rozpoczęła się uroczysta akademja. Na estradzie widniał wielki obraz papieża Leona XIII. Najpierw koncertowała orkiestra S. M. P. przy Farze, nast. zabral głos ks. prałat Dembek, który serdecznie powitał władze samorządowe, szczególnie p. prezydenta Włodka oraz licznie zebranych gości. Chór kościelny odśpiewał hymn papieski i dwa piękne utwory, za co nagrodzono śpiewaków oklaskami. Dłuższe przemówienie na temat encykliki „Rerum Novarum”, wygłosił adw. Szychowski. Szczerze od serca przemówił do braci robotników członek Tow. Kat. Robotn. i Ch. Z. Z. p. Wiśniewski, który gorąco zachęcał zebranych do obrony najświętszych skarbów Wiary św. Po odegraniu wiązanki melodji polskich przez orkiestrę S. M. P. przy Farze zabrał głos poseł p. Ma-

zur, który zachęcał do zgodnej pracy na niwie katolickiej, jak to było przed wojną. W końcu ks. prezes Gończ podziękował wszystkim za tak liczny udział w akademji i odczytał rezolucję, którą poniżej podajemy. Wspaniałe artystyczne dyplomy otrzymali: ks. prałat Dembek i ks. prof. Józefowicz.

Uchwalono jednogłośnie nast. rezolucję:

Zebrań w uroczystej chwili obchodu 39-jej rocznicy wydania encykliki „Rerum Novarum”,

Nr. 76. Szarada.

Mężczyzna ceni mnie i niewiasta
Wśród niepogody, śloty w jesieni;
Powstanie ze mnie nazwisko miasta,
Jeśli się jedną literę zmieni.

Nr. 77.

Poniżej podane litery rozmieścić tak, aby rzędy poziome i pionowe dały trzy miasta polskie.

a a, b b b b, c c, c c, g g, h, i i, k, l l, m m, n n, o o o o, s s, t t, u u

Rozwiązanie szarad.

Nr. 74.

Panie, w ofierze Tobie dzisiaj składam
Wszystko czem jestem, wszystko, co posiadam,
Ty wiesz najlepiej, żem nędzny, ubogi,
Żyję wśród żalu i bólu i trwogi;
Ginę z tęsknoty za duszy spokojem;
Nadzieja moja i zbawieniem mojem;
Jest to myśl droga, jest to myśl błoga,
Że matką moją jest Matka Boga.

Nr. 75.

a
t a
m a t
t a m a
m a r t a
a a t u r a

Trafnie rozwiązania szarad nadesłali.

Miejscowe: H. Bakówna, J. Kulczycka, M. Sobczakówna, H. Buczyński, R. Boninówna, J. Buczyńska, H. Michalska, H. Tyszkówna, J. Bociek, Z. Jaskulska, T. Pinkowski, W. Bociek, S. Sadka, H. Kuklińska, W. Parzys, H. Magdańska, M. Mateja, W. Kwaśniewski, J. Mejer, E. Kątny, I. Lendorowa, K. Dąbrowski, B. Mejer, S. Klimek, F. Klucz, S. Boum, H. Słabęcka, E. Schlegel, I. Czochanska, S. Kulpińska, W. Nowakówna, H. Słusarek, M. Rygulska, J. Mejer, L. Dutkiewicz, B. Kachel-ski, Z. Gackowski, M. Nowicka, H. Kuczkow-

ska, I. Mejerówna, Z. Kłębowski, S. Kłębowska, J. Małkowska, L., I. F. Czochańska, B. Sonnenfeld, M. Wojciechowska, A. Nowak, E. Glesmer, S. Kowalski, J. Płopówna, Z. Urbanski, F. Wasielewska, M. Domańska, L. Oszu-ścić, Orkiszewski, W. Krzyściakówna.

Z prowincji: B. Cichowski - Zawada, E. Antoszewska - Nowemiasto, M. Rybicka - W. Zółwin, F. Obochtński - Grudziądź, S. Majewski - Nakło, F. Szczęsa - Żurcin, J. Nowakowski - Nowemiasto, A. Wachowski - Nowemiasto, C. Serówkówna - Wysoka, A. Honisz - Dębowo, J. Kaczyński - Samplawa, S. Franowski - Rynarzewo, W. Budzyński - Szubin, T. Gałgański - Żędowo, M. Gałgańska - Żędowo, W. Warszawski - Szubin, K. Śledzi-kowska - Szubin, M. Gapińska - Inowrocław, T. Płopówna - Inowrocław, B. Tomaszczyk - Nakło.

Nagrody w drodze losowania otrzymali:
I) Leon Oszuścić, Bydgoszcz, ul. Jasna 23, (Franciszek de Niou: „Szpieg cesarza”).
II. Czestawa Serówkówna, Wysoka, pow. Wyrzyk, (N. A. Lejkin: „Gdzie pomarańcze dojrzewają”).
III) Edwin Kątny, Bydgoszcz, Grunwaldzka 151. (Marja Markowska: „Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę”).
IV) Stanisław Majewski, Nakło, (Pierre Lhaude: „Bilbilis”).

KRONIKA

Bydgoszcz, dnia 2 czerwca 1930 roku.

KALENDARZYK

Dziś: Erazm, Marcelego.
 Jutro: Klotyldy, Eugenjusza.
 Wschód słońca: godz. 3,45.
 Zachód słońca: godz. 20,11.

DYŻURY APTEK:

Od poniedziałku dnia 2 czerwca b. r. do poniedziałku 9 czerwca br. pełnią dyżur:
 1) Apteka pod Łabędziem;
 2) Apteka Kuźaja, ul. Długa 57, tel. 300.

— **Biblioteka Miejska** (Stary Rynek im. Marsz. Piłsudskiego 1) otwarta codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt od godz. 9—14 i od 7—20. Pracownia Naukowa i Czytelnia pism codziennie od 10—13 i od 17—20. Wypożyczalnia codziennie od godz. 11—13½ i od 17—18½.

— **Muzeum Miejskie** przy Starym Rynku otwarte codziennie od 10—4, w niedzielę od 11—2. Obecnie w Muzeum wystawa prac malarskich i grawiur prof. Karola Mondrała.

— **Biblioteka Ludowa** (Jana Kazimierza nr. 9). Wypożyczalnia otwarta codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt od 12—13, ponadto w poniedziałki, środy, czwartki i piątki od 17—19, we wtorki i soboty od 15—19.

TEATR MIEJSKI.

Dzisiaj w poniedziałek o godz. 7½ „Garwicz“.

Jutro o godz. 8-jej powtórzona będzie piękna operetka Lehara „Hrabia Luxemburg“.

W czwartek 5 bm. o godz. 8-jej wieczór w najznakomitszej swej kreacji w tytułowej partii operetki „Frasquita“, ukaże się raz jeden tylko świetna primadonna Teatru Wielkiego w Poznaniu p. Mela Grabowska, należąca dziś bezsprzecznie do najlepszych śpiewaczek i aktorów polskich.

W sobotę o godz. 8-jej wieczór premiera dawno oczekiwanej, melodyjnej operetki Lehara „Ewa“.

O konsulatach polskich zagranicą pisaliśmy już niejednokrotnie. Głośno o nich w całej prasie światowej. Ale sława ich jest smutną i nam wstyd przynosi. Konsulami, mianowicie na egzotycznych posterunkach, zostają w regule warszawskie bubki, mające ustosunkowaną rodzinę. Kwalifikacje nie są brane w rachubę. Najgłośniejsze to, aby takiego pana zaopatrzyć w stanowisko i w takie dochody. Nie nauczył się niczego, ani nawet przyzwoitości towarzyskiej, a żyć musi. Więc robi się go konsulem, zwykle gdzieś daleko, bardzo daleko, aby rewelacje o jego działalności nie prędko i nie łatwo dostały się do kraju.

Skargi na tych panów „konsulów“ otrzymujemy, niestety, bardzo często. Prasa robi z nich użytek ale Min. Spr. Zagr. serdecznie mało tem wszystkim się interesuje. Służba konsularna jakby leżała u nas odłogiem. Nie ma ludzi, albo jest zły dobór ludzi, a w dodatku brak nad nimi kontroli. Ze wspomnionych tylko szereg defraudacji, popełnionych przez naszych funkcjonariuszy konsularnych na placówkach w Niemczech. Szczęście jeszcze, że zlikwidowano już te czasy, gdy taki dygnitarz, udając się na posterunek do Japonii, załadował na okręt na koszt rządu jedną maszynę do pisania i — sześć (6) maszynistek. Dopiero dzięki interpelacji w Sejmie pięć z tych panienek musiały jak niepysne wrócić do Warszawy. Ale co użyły, to użyły!

Obecnie donoszą nam ciekawe rzeczy o urzędowaniu p. Merdingera, naszego konsula w Meksyku. Niepodobna powtarzać całej litanii robionych mu zarzutów, między którymi jest nawet i taki, że mimo zaproszenia nie ukazał się na obchodzie narodowym 3-go Maja, jaki urządziła tamtejsza kolonja polska. Nieobecność na niej pana konsula — to jeszcze nie dziura w niebie. Gorszym jest zarzut, że pan konsul jest cały pochłonięty osobistymi kombinacjami, i na żadne czynności konsularne niema czasu. Zresztą trudno byłoby mu interwenjować u władz meksykańskich, gdyż niezna hiszpańskiego języka, ani on, ani nikt z jego subalternow. Ale to nie przeszkodziło, że został konsulem w Meksyku!

Takich Merdingerów Polska po całym świecie rozsiała sporo. Nam też nie chodzi o nich, tylko o te liczne rzesze naszych emigrantów, którzy na obczyźnie nie mają żadnej opieki, choć na opiekunów płyną ze skarbu państwa bardzo poważne sumy.

Kino Paw

Krasińskiego 3
 Pocz. o 7,10 i 9,10.

Demonstruje ostatnie dnię bezsprzecznie największy film tego sezonu

Hrabia Cagliostro

J. Stiwe i Alfred Abel

— **Osobiste.** Pan starosta powiatu bydgoskiego dr. Bereta rozpoczął z dniem 1-go czerwca br. swój urlop wypoczynkowy. Zastępować go będzie p. referendarz Dąbrowski.

— **Z Rady Miejskiej.** W czwartek 5 czerwca o godz. 6½ na posiedzeniu publicznym Rady Miejskiej wybrana będzie komisja rewizyjna wodna dla wód płynących na obszarze gminy miasta Bydgoszczy. Dalej zatwierdzone być mają projekt przepisów policyjno-budowlanych dla miasta Bydgoszczy, nowa taryfa dla dorozek samochodowych i nowe projekty budowlane (nowych 9 domów magistrackich o łącznej ilości 116 mieszkań).

— **Zmiany w sądownictwie.** Sędzia Marjan Podwiński z Bydgoszczy mianowany wiceprezesem Sądu Okręgowego w Ostrowie; wiceprokurator Jerzy Metelski z Bydgoszczy — prokuratorem Sądu Okręgowego w Gnieźnie.

— **Wyjaśnienie.** Ujęty za awantury i najeście mieszkania w domu przy ulicy Gdańskiej 85, Bolesław Lewandowski, zamieszkuje przy ul. Kościuszki. Wyjaśnienie to podajemy dlatego, że jest w Bydgoszczy kilku Bolesławów Lewandowskich, na których mogłoby paść podejrzenie.

— **Nowe rozporządzenie.** „Monitor Polski“, nr. 124, przynosi nowe rozporządzenie dotyczące zmian i uzupełnień „Regulaminu przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych na kolejach żelaznych“.

— **Stow. Młodych Polek „Wiosna“** na Czyżkówku obchodziło wczoraj bardzo uroczyste pięciolecie istnienia swej organizacji i poświęcenie sztandaru. Na razie możemy donieść, że święto Młodych Polek wypadło nad wyraz okazałe przy udziale niemal wszystkich parafjan z Czyżkówka. Szczegóły podamy w najbliższym numerze.

— **Ostrzeżenie.** Niejaki Ignacy Lewandowski, były monter fabryki „Kabel Polski“, po zwolnieniu go z pracy, obchodzi różne firmy i podając się za urzędnika fabryki, pobiera towary za które — jak twierdzi — będzie płacił fabryka „Kabel Polski“. W ten sposób dopuścił się on już wielu oszustw, a nawet będąc w Stanisławowie i legitymując się pewnym dentyściem jako urzędnik „Kabela Polskiego“, dał sobie wstawić złote zęby na rzekomy rachunek firmy, która obecnie, po zwolnieniu go z pracy niema z nim nic wspólnego i żadnej odpowiedzialności za pobrane przez niego na rzekomy rachunek

Film nad filmy, film jakiego dotąd nie było i lepszego nie będzie. Tryumf filmu niemego nad dźwiękowym.

Zapytajcie się o wrażenie tych którzy wczoraj oglądali to arcydzieło.

Aby nie psuć wrażenia całości specjalnie zalecamy film oglądać od początku. (14549)
 Film tylko dla DOROSŁYCH.

firmy towary, nie bierze. Podając powyższe do wiadomości, ostrzega się przed tym „klientem“.

Na ulicy Ossolińskich tumany kurzu.

Do najpiękniejszych ulic naszego miasta zaliczyć można aleje Ossolińskich, ze swymi gęsto obsadzonemi drzewami, z poustażanemi dla wygody spacerowiczów ławkami, i z dużym dopływem świeżego powietrza. Spacer byłby tam nawet bardzo przyjemny, gdyby nie tumany kurzu wznoszące się na tej ulicy za każdym przejazdem samochodu, lub za lada podmuchem wiatru. Kurz ten, idący się srode we znaki tak przechodzącej publiczności, jakoteż i mieszkańcom ulicy, pochodzi stąd, że ulica nie bywa zamiatana, skutkiem czego gromadzi się kurz, który grubą warstwą pokrywa ulicę. Mieszkańcy ulicy Ossolińskich, jak i rzesze spacerowiczów, byłyby wdzięczne magistratowi, gdyby zarządził stałe zamiatanie ulicy, czyniąc ją rzeczywiście godną większego miasta.

— **Czyje kółka od wywrotek?** W komisarjacie piątym przy ulicy Zamojskiego 8 znajduje się 24 kółek żelaznych od wywrotek, pochodzących z kradzieży. Poszkodowani zechcą się zgłosić w godzinach urzędowych celem odbioru swej własności.

Uczucie przepełnienia, nieprawidłowa fermentacja w jelitach, uczucie pełności i wzdęcia w wątrobie, zastój żółci, bóle w bokach, ucisk w piersiach i bicie serca usuwają używanie naturalnej wody gorzkiej Franciszka-Józefa, zmniejszając zbytnie przekrwienie mózgu, ucisk w oczach, sercu i płucach. Opinie lekarskie wskazują na nadzwyczajny efekt leczniczy, osiągnięty przy używaniu wody Franciszka-Józefa u ludzi prowadzących siedzący tryb życia.

W związku z licznymi zgłoszeniami na zakup Premjówek Pożyczki Budowlanej, które prawdopodobnie przekroczą z dużą nadwyżką emitowaną przez Skarb Państwa sumę zł 50 milionów, dowiadujemy się, że przydział obligacji Premjówek Pożyczki Budowlanej między subskrybujących odbywać się będzie według kolejności zgłoszeń z tem, że zapisy drobnych subskrybentów również będą uwzględnione.

Jest to wywołane dążeniem do umożliwienia najszerszym warstwom ludności nabycia obligacji omawianej pożyczki po cenie nominalnej. Zapisy przyjmuje się od poniedziałku 2 czerwca b. r. (14465)

Uroczyste otwarcie Setnej Jubileuszowej Wystawy Ruchomej Przemysłu Krajowego.

Popierajmy wytwórczość rodzimą!... Oto hasło, pod którym otwarta została w ubiegłą niedzielę, w ogrodzie p. Kocerki, Setna Jubileuszowa Wystawa Ruchoma Przemysłu Krajowego. Zarząd, urządzając w różnych miastach Polski wystawę propagandową popierania rodzimego przemysłu, uważając miasto nasze za jedno z ważniejszych ośrodków przemysłowo-handlowych, urządził w Bydgoszczy swą setną jubileuszową wystawę.

Zadaniem wystawy jest przede wszystkim przekonać tych wszystkich pp. kupców, którzy powodowani może dawniejszemi stosunkami z firmami zagranicznymi, sprowadzają towar z zagranicy, przyczyniając się tem do bezrobocia i stagnacji gospodarczej, że polskie wytwory nie tylko nie są gorsze, ale nawet nieraz lepsze od zagranicznych, oraz zaznajomić szerszą publiczność z wyrobami krajowemi.

Na otwarciu obecni byli liczni przedstawiciele władz, sfer gospodarczych i społecznych, wśród których zauważyliśmy pp. dow. 15 dywizji Wlkp. generała Thommée, prezydenta miasta dra Słowińskiego, radcę województwa Szyszke, starostę grodzkiego Dworakowskiego, honorowego prezesa Izby Przem.-Handl. B. Kasprzowicza, prezesa Izby Handlowo-Przemysłowej inż. Wdziękońskiego, inspektora dróg wodnych radcę Tychońewicza, prezesa poczty Maciejewskiego, radcę Mateckiego, rad. Raczkowskiego, dyr. Siemiradzkiego, dyr. Skalskiego, radcę Kasprzowicza, delegata M. Skarbu Ukielskiego, dowódcę Szkoły Podchorążych pp. T. Polniaszka, dyr. gimn. human. Mazurkiewicza, kom. Łukaszewskiego i innych, oraz członków komitetu in gremio z prezesem Sentkowskim na czele.

Z powodu niemożności przybycia osobistego, p. minister Kwiatkowski delegował p. T. Sagajłło naczelnika wydziału handlu wewn. i p. radcę R. Woynicz-Sianożęskiego.

Pierwszy przemówił w imieniu zarządu W. R. p. prezes Bleszyński.

Następnie p. nac. Sagajłło po krótkim przemówieniu ogłosił w imieniu p. ministra wystawę za otwartą.

Imieniem samorządu gospodarczego i sfer przemysłowo-handlowych przemówił prezes Izby Przemysłowo-Handlowej p. inż. Wdziękoński.

Przy dźwiękach fanfary odegranej przez orkiestrę 61. p. p. Wlkp. p. nac. Sagajłło przeleał wstęgę, poczem orkiestra odegrała hymn narodowy.

Ekspozyty 200 firm z całej Polski i 80 miejscowych, zostały pomieszczone w salach i kilkunastu pawilonach.

Ogrodzie pięknie udekorowany przez zakład ogrodnicy p. Mańkowskiego, wraz ze stalymi koncertami orkiestry 61. p. p. Wlkp. oraz popisami orkiestr cywilnych, stanie się jedną z większych atrakcyj Bydgoszczy.

Wieczorem odbywać się będą od dnia 2 bm. odczyty znanych prelegentów z Warszawy i Bydgoszczy.

Poświęcenie boiska im. Światały przy ulicy Nakielskiej.

W oddalonym nieco od środka miasta, ale za to w pięknym, pełnym zdrowego, świeżego powietrza miejscu, przy ul. Nakielskiej, pobudował Miejski Komitet Wychowania Fizycznego nowe boisko sportowe i dziedziniec, które go ochrzcił imieniem Światały. Śp. dr. Światały, był naówczas, gdy powstała myśl utworzenia boiska, prezesem Komitetu Miejskiego Wychowania Fizycznego, na którym to stanowisku położył dla sportu nie małe zasługi i w uznaniu tych własnie zasług ochrzczono boisko jego imieniem. Grunt pod budowę boiska dało miastu naszemu województwo na lat 99, zaś Miejski Komitet W. F., przy pomocy Magistratu dokonał rezyty, oddając dla użytku sportowego obszerne, starannie pobudowane boisko, z wygodną bieżnią, trawnikiem, placem do gier sportowych, placem dla dzieci, z szatnią i t. p.

W ub. niedzielę odbyło się uroczyste poświęcenie boiska i oddanie go do użytku Tow. gimn. Sokół V. Okole - Wilczak.

O godz. 8,15 rano zebrały się towarzystwa sportowe i delegacje oraz całe gniazdo Sokola V. z własną orkiestrą i sztandarem na czele, w ogrodzie p. Kleinerta przy ul. Wrocławskiej, skąd w pochodzie przy dźwiękach orkiestry udano się do kościoła św. Trójcy na nabożeństwo. Mszę św. odprawiał ks. Dąbrowski zaś podniosło, okolicznościowe kazanie wygłosił ks. prob. Skonieczny.

Po skończonym nabożeństwie w tym samym porządku rozwinął się pochód, udając się na boisko, gdzie oczekiwali już przedstawiciele władz z p. gen. Thommée i prezydentem: dr. Słowińskim na czele, oraz zebrana publiczność. Ks. prob. Skonieczny wygłosiwszy krótkie okolicznościowe przemówienie, dokonał poświęcenia boiska; poczem zabrał głos prezydent dr. Słowiński. Wyrażając swe zadowolenie z powstania nowego boiska, które oddaje gniazdu Sokola V. dla dobra sportu Bydgoszczy i kraju, złożył klucze w ręce prezesa gniazda p. Gosie-

nickiego, wznosząc okrzyk na cześć Najjaśniejszej Rzeczypospolitej, powtórzony entuzjastycznie przez zebranych, przyczem orkiestra gniazda odegrała hymn narodowy. Następnie dzieci szkoły Karola Marcinkowskiego wykonały bardzo ładnie śpiew choralny pod batutą swego nauczyciela p. Walińskiego, poczem uczeń 7 klasy tejże szkoły 13-letni Grzegorek ze swadą i zrozumieniem, jak artysta zadeklamował wiersz, ułożony specjalnie na tą uroczystość, nawołujący młodzież do stawiania w szeregach sportowe. Nie dała się jednak przyćmić młodemu deklamatorowi, uczennica również 7 klasy Rybczanka, która w dowcipnie ułożonym wierszu zapewniała ogniście, że gdy niewiasty wezmą się do sportu, to ty chłopie pójdziesz w ką. Ogólne zadowolenie towarzyszyło tym popisom dzieci, najwięcej jednak zadowolonym powinien się czuć rektor szkoły Marcinkowskiego, p. Kałas, który tak umiał wyćwiczyć swych pupilów.

Potem przemówił prezes V. okręgu Sokola p. Malczewski, o znaczeniu sportu dla tężyzny narodowej, a w końcu prezes gniazda V., p. Gosienicki zaznaczył w swem przemówieniu, że sport i towarzystwa sportowe są dla młodzieży ostoją przed zepsuciem ulicy, przyczem podziękował władzom za przydzielenie gniazdu boiska, obiecując zrobić zeń dobry użytek. Nastąpiły występy pokazowe drużyny Sokola V., w siedmiu grupach jednocześnie, które ogólnie bardzo się podobały. Na tem zakończono uroczystość.

W uroczystości boiska wzięli udział: p. red. Teskova, p. radca Raczkowski, szef sztabu p. major Pawłowicz, kom. P. W. p. por. Szymanowski, kier. Miejskiego W. F. p. por. Matuszewski, Komitet Miejskiego W. F., radca Szpilkowski i inni.

Po południu odbył się w ogrodzie Kleinerta koncert orkiestry V. gniazda Sokół. Okole-Wilczak, a wieczorem zabawa taneczna.

Kto chce
PIANINO 4779
 dobrze i tanio zakupić,
 niech się do największej Fabryki Pianin
B. SOMMERFELD
 BYDGOSZCZ, ULICA ŚNIADECKICH 56
 zwróci.

PIERWSZORZĘDNE REFERENCJE!
 Długoletnia gwarancja.

Pokłosie niedzielne.

(Z. Ka.) Wczorajsza niedziela była istnym peanem wysławianym na cześć wiosny. Tak cudnego, słonecznego dnia, a zwłaszcza niedzieli nie mieliśmy dotąd. Odczuwać można zbliżające się w całej pełni lato. To też mnóstwo wycieczkowiczów korzystając z przepięknej pogody opuściło swe siedziby, by po ciężkim znużającym tygodniu pracy odetchnąć za miastem, świeżym, zdrowym, istic latowem powietrzem.

Kogo żadna przeszkoda nie kępowała, podążał czy to pieszo, czy samochodem lub autobusem, czy parostatkami, czy wreszcie koleją do polskich letnisk. Oplawiec, Smukała, Ryńkovo, Brdujście, Brzoza i wiele innych miejsc wycieczkowiczów cieszyły się ogromnym powodzeniem. Kto zaś nie mógł udać się do letnisk z różnych względów, ten poszedł do lasu, lub pozostał w mieście w parku, w ogrodzie Teatralnym lub rozkoszował się smaczniemi lodami „Chłodni polskiej” przy ul. Gdańskiej.

Boiska sportowe zaległy liczne rzesze sportowców, oglądających 2 międzymiastowe spotkania Sokół (Bydgoszcz) — A. Z. S. (Poznań) w lekkoatletyce i Polonia (Bydgoszcz) — Olympja (Grudziądz) w piłce nożnej.

Nie można pominąć wspaniałej uroczystości jaką była bezwzględnie poświęcenie boiska im. Idz. Świtły.

Bydgoskie Towarzystwo Wioślarskie, znane ze swej chlubnej działalności, nie tylko sportowej, lecz także towarzyskiej, chcąc uprzemnić spędzenie przepysznej niedzieli w gronie swych sympatycznych członków, urządziło wycieczkę parostatkami do Ostromecka, zdobywając sobie ogólny poklask i uznanie u licznie zaproszonych gości.

Wieczorem panował w mieście niezwykle ruch spowodowany przybyciem wielkiej liczby wycieczkowiczów wracających do swych domów. Słowem: Pan Bóg zlitował się nad naszymi grzesznymi duszami i zesłał nam wyswieńniętą pogodę, którą każdy według możliwości dla swego zdrowia wykorzystał.

Zeńskie Tow. gimn. „Sokół”.

Dzisiaj w poniedziałek, 2. bm. ćwiczenia drużyny o godz. 19 w szkole wydziałowej przy ul. Konarskiego; gremjalne przybycie drużyny konieczne z powodu ćwiczeń złotych.

We wtorek, dnia 3. bm. lekcja sekcji sanitarnej w salce P. C. K. przy ulicy Jagiellońskiej 26.

Zebranie plenarne zeńskiego Tow. gimn. „Sokół” w środę dnia 4. bm. o godz. 7.30 w sekretarjacie przy ulicy Dworcowej nr. 2. Na porządku obrad referat p. insp. Klóskowskiego, stąd liczny udział i punktualne przybycie nie tylko drużyny ćwiczącej ale i starszych członków bardzo pożądanym.

Młodzież ćwiczy w środę, od godz. 5 w szkole wydziałowej ul. Konarskiego. Ważne ćwiczenia na zlot „sokolat”, wobec tego jak największy udział jest konieczny.

Wykład francuski ilustrowany filmami odbędzie się dzisiaj w poniedziałek o godz. 20 w szkole wydziałowej przy ul. Konarskiego 7. Przemawiać będzie p. kapitan Azama z wojskowej misji francuskiej na temat „La conquête d'Algérie”.

Kursy wakacyjne dla nauczycieli szkół powszechnych. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przedłużyło termin zapisów na kursy wakacyjne dla nauczycieli szkół powszechnych do dnia 10 czerwca br.

Gimnazjum żeńskie T. N. S. W. Tow. Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych (T. N. S. W.) otwiera w Bydgoszczy z dniem 1 września 1930 r. gimnazjum żeńskie w gmachu przy ul. Kujawskiej 126 (róg Zbożowego Rynku), przystanek tramwajowy, pod kierownictwem b. kuratora okręgu szkolnego p. Wolbeka. Gimnazjum będzie rozwojowe, typu humanistycznego. Przy zakładzie prowadzone będą wzorowe klasy wstępne koedukacyjne i internat dla dziewcząt z ogr. liczbą miejsc. Informacji udzielać się będzie codziennie w godz. od 12—13 i od 16—18 w budynku szkolnym.

Strzelanie bojowe. 16 pułk ułanów w dniu 3 i 10 czerwca br. będzie przeprowadzał strzelanie bojowe na strzelniczy bojowej 15 dyw. piechoty w Jachcicach.

Technicy kolejowi organizują się.

Już kilkakrotnie były robione próby zorganizowania techników kolejowych, jak: zawiadawców odcinków drogowych, sygnałowych i t. p., lecz dotychczas bezskutecznie. Dopiero z inicjatywy zarządu głównego Zjednoczenia Kolejowców Polskich zorganizowano zjazd tej kategorii pracowników, który odbył się dn. 18 ub. m. w Warszawie. Na zjeździe tym byli reprezentowani technicy i zawiadowcy odcinków drogowych i sygnałowych z całej Polski. Programowy referat wygłosił zawiadowca odcinka drogowego I. kl. p. Herzig z Katowic, zjazdowi przewodniczył prezes zarządu głównego Z. K. P. inż. Łopuszański, w zastępstwie prezes sekcji okręgowej techników w Poznaniu p. Szulc.

Uroczyste zebranie S. M. P. „Promyk” poświęcone ku czci Patronki Najświętszej Marii Panny.

W niedzielę 25 maja br. o godz. 7-ej wieczorem urządziło S. M. P. „Promyk” w „Domu Katolickim” uroczyste zebranie rodzicielskie, które zagaiła prezeska p. Stefania Matejanka, witając przybyłych księży, gości, rodziców oraz licznie zgromadzone drużyny.

Na wstępie odśpiewało bardzo udatnie kolo śpiewu S. M. P. na dwa głosy pieśń „Pod sztandarem”, poczem wygłosiła p. Szatkowska deklamację „Chwała Marii”.

Pięknie ujęty referat pod tytułem „Śladem Marii” wygłosiła prezeska p. Matejanka, w którym wskazała trzy drogi do naśladowania Marii Patronki wszystkich S. M. P. Gromkie oklaski były dowodem, że referat trafił do serc wszystkich słuchaczy.

Najwspanialszą i najważniejszą chwilą zebrania uroczystościowego było przyjęcie nowego zastępu młodych bojowniczek dla świętej sprawy. Po pięknym przemówieniu ks. Dąbrowskiego patrona S. M. P. składały

drużny u stóp pięknie przybranego ołtarza Matki Boskiej przyrzeczenia, że wiernie stać będą pod sztandarem swej Patronki i bronić będą zasad wiary katolickiej i pracować w imię Jezusa i Marii dla ojczyzny, dla narodu.

Nast. przesunął się przed oczy nasze cudny obraz sceniczny „Hold Królowej Korony Polskiej”. Obraz ten oddały drużny artystycznie, za co odebrały huczne oklaski. Drugim bardzo udatnym obrazem scenicznym była deklamacja chórowa „Na anioł pański biją dzwony”.

Na zakończenie odegrały drużny bardzo dobrze dwuaktówkę p. t. „Strasza tajemnica”, budząc od czasu do czasu huragany wesolego śmiechu swemi dowcipami.

Po odśpiewaniu pieśni „Pieśń holdu Marii” zakończono piękną uroczystość „Święta Druhen”, która pozostanie na długo w pamięci.

Zagadkowy wypadek

u bram gimnazjum humanistycznego męskiego.

Oszust chciał przekupić pedla 1.000 zł, aby mu wydał blankiety świadectw dojrzałości.

Dnia 28 ub. m. o godzinie 6 rano, zadzwonił ktoś silnie przy głównym wejściu do gimnazjum męskiego humanistycznego przy ulicy Grodzkiej. Na odgłos dzwonka pospieszył pedel tegoż gimnazjum p. Franciszek Kubiński, aby bramę otworzyć, co uczyniłszy, spostrzegł stojącego osobnika, który trzymał w jednej ręce dwa rozwinięte i widoczne 500-złotowe banknoty, drugą zaś rękę miał włożoną do kieszeni, w której to ręce, jak się zdawało p. K., trzymał broń ukrytą. Po otworzeniu bramy, osobnik ów, nie czekając na zapytanie pedla, czego sobie o tej porze życzy w gimnazjum, usiłował wetknąć p. K. do ręki trzymane banknoty, mówiąc w zdenerwowaniu:

„Niech pan weźmie i przyniesie mi blankiety świadectw dojrzałości”.

P. Kubiński na ten widok, obawiając się

napadu, szybko zatrzasnął bramę, nakazując osobnikowi natychmiast oddania się, poczem o wypadku doniósł dyrektorowi. Gdy dyrektor ze służbą wybiegł, aby osobnika przytrzymać, już go nie było na ulicy.

Osobnik ma lat około 20, wzrostu wysokiego, blondyn, wysmukły, ubrany w siwy kapelusz, granatowe marynarkowe ubranie i czarne półbutki.

Najprawdopodobniej ten sam osobnik pojawił się również w Nakle, gdzie wychodzącym z gimnazjum uczniom, proponował nabycie za pewną zapłatą świadectw dojrzałości.

Jak z powyższego wynika, miałyby się tu do czynienia z jakimś niebezpiecznym oszustem, na tle fałszowania świadectw dojrzałości.

Zawody na Stadjonie Miejskim.

Wczorajszej niedzieli o godzinie 16 odbył się na Stadjonie Miejskim lekkoatletyczny mecz między Akademickim Związkiem Sportowym Poznań, a Sokółem pierwszym i Sokółem trzecim Bydgoszcz. Udział publiczności był stosunkowo nie duży; a szkoda, bo mecz był rzeczywiście bardzo interesujący. Zwłaszcza ciekawą bardzo była sztafeta olimpijska, bieg na 3000 metrów, biegi przez płotki, skoki o tyczce i t. p. Ustanowionych zostało kilka nowych rekordów, a mianowicie, Lisiecki — Sokół I. Bydgoszcz, ustanowił nowy rekord Pomorza w biegu 800 mtr. w czasie 2:36 s.; w skoku w dal ustanowił nowy rekord okręgu poznańskiego Bal-

cer Mieczysław 6,68 mtr.; w biegu 400 metr. przez płotki, pobił ostatni rekord P. O. Z. L. A. Pernak w czasie 1:01,8 s.

Do próby pobicia własnego rekordu w skoku wzwyż o tyczce stanął rekordzista polski Adamczak — A. Z. S. Warszawa; próba jednak nie udała się. Ogólny wynik niedzielnych zawodów był 64:46 punktów.

Blizsze szczegóły i wyniki tego wielce interesującego meczu, znajdują czytelnicy w „Tygodniku Sportowym”.

Słaby udział publiczności przypisać chyba należy temu, że piękna pogoda wywabiała dużo publiczności poza miasto.

Szkoła powszechna Bydgoszcz - Jachcice.

W dniu 4 i 5 czerwca br. odbędą się w biurze kierownika wpisy dzieci podlegających obowiązkowi uczęszczania do szkoły od 1. 9. 1930 r. t. j. wszystkich tych dzieci, które urodziły się w roku 1923 i starszych, które jeszcze do szkoły nie uczęszczają. Przy wpisie należy przedłożyć ich metrykę urodzenia oraz świadectwo szczepienia ospy. Wpisy odbędą się od godz. 11 do 13.

Pociągi wycieczkowe do Smukały i Oplawca. Dyrekcja bydgoskich kolei powiatowych podaje, że na ogólne życzenie publiczności kursować będą od 1 czerwca do końca czerwca br. codziennie następujące pociągi dodatkowe w kierunku Bydgoszcz—Oplawiec—Smukała. Ojdzad z Bydgoszczy o godz. 16,20, powrót z Smukały o godz. 20,15.

Ujęty za sprzeniewierzenia. Donosiliśmy przed pewnym czasem o sprzeniewierzeniu przez szofera Neukampa Franciszka na szkodę pewnego obywatela 700 zł. N. z powierzoną mu gotówką zbiegł i dotychczas się ukrywał w Bydgoszczy. W ostatnich dniach jednak został ujęty przez policję i oddany do dyspozycji sądu.

PROGRAM W KINACH.

CORSO. Dzisiaj po raz ostatni film z życia dzikiego zachodu p. t. „Złoto Kalifornji”. Nadprogram arcywesoła komedia p. t. „Rybak z zamilowania”.

KRYSTAL. Dzieje panowania cara Piotra Wielkiego zwłaszcza w okresie poślubienia byłej markietanki a później carowej dały reżyserowi ciekawy temat do filmu niezwykle sensacyjnego p. t. „Katarzyna L”. Gra Lil Dagover wspaniała, jak również Smirnow jako Piotr Wielki świetny o masce wprost nieporównanej. Przyczem tło pałaców i dworu ściśle epokowe. Nadprogram.

NOWOŚCI - kino dźwiękowe. Dzisiaj „Upadły anioł”, film dźwiękowy. W programie „Re-wja” dźwiękowa, oraz groteska Maxa Fleischera. Humor w muzyce i treści.

OKO. Dzisiaj premiera „Szpiedzy”.

PAW z nadzwyczajnym powodzeniem gra niedoścignione arcydzieło filmowe „Hrabia Cagliostro”. Film od początku zaciekawia swą treścią, trzyma widza w niebywałym napięciu i przez swe oryginalne zakończenie wprost oszołamia widza. Jest to obraz który każdego amatora kina zadowoli. Ze względu na dramatyczne sceny — film tylko dla dorosłych.

Przedstawiciela

branży perfumeryjno-mydlarskiej na Pomorze, z siedzibą w Bydgoszczy, poszukuje zaraz poważna firma. Na zabezpieczenie inkasa konieczna gwarancja. Oferty firm, posiadających dobrze zorganizowany aparat sprzedaży do Tow. Rekl. Międz. j. r. Rudolf Mosse, Warszawa, Marszałkowska 124 sub: „WPX. 115”. (14518)

Z ostatniej chwili.

Zjazd delegatek Stowarzyszeń Kobiet Pracujących.

Poznań, 2. 6. (Telefonom) W niedzielę 1 czerwca odbył się w Poznaniu 24-ty zjazd delegowanych Stowarzyszeń Kobiet Pracujących. Po mszy św. w Kolegji farnej udali się uczestnicy na wielkie zgromadzenie do Domu Rzemieślniczego.

Obrady zagaił tam ks. infułat Adamski. Do protokołu powołano pp. Baumową z Bydgoszczy i Durską z Inowrocławia. Po przemówieniach powitalnych zabrał głos ks. prob. Marlarski i w dłuższym referacie zdał sprawę z dotychczasowej działalności Związku. Wywiązała się ożywiona dyskusja.

W czasie obrad przyszedł ks. prymas Hlond, którego witano owacyjnie. Ks. kardynał udzielił zjazdowi arcybiskupskiego błogosławieństwa.

Obszerne sprawozdanie ze zjazdu podamy później.

Protest przeciw wybrykom antypolskim Gdańska.

Gdynia. (PAT.) Zjazd koła miast pomorskich przy końcu sobotnich obrad jednogłośnie uchwalił następującą rezolucję:

Wobec niesłychanych wystąpień przedstawicieli W. M. Gdańska tak na terenie Ligi Narodów, jak sejmku gdańskiego, godzących w całość granic Rzeczypospolitej Polskiej oraz jej praw zagwarantowanych przez traktaty pokojowe i wobec obrażających rząd i państwo polskie ataków niektórych posłów na sejm gdański, Związek Miast Pomorskich wyraża swoje oburzenie i stanowczo protestuje przeciw podobnym prowokacjom, naruszającym pokojowe tendencje społeczeństwa polskiego, oddanego pracy nad rozbudową gospodarczą kraju i jego morskiego wybrzeża.

Przerwa w śledztwie o zajścia pod Opaleniem.

Warszawa, 1. 6. (PAT.) Polsko-niemiecka mieszańska komisja dla zbadania zajścia w Neuhöfen, po zbadaniu szeregu świadków w Gniewie, zdecydowała wezwać ekspertów rusznikarzy, którzy mają być sprowadzeni z Warszawy i Berlina. Stąd wynika konieczność odłożenia posiedzenia komisji do wtorku, 3 czerwca godz. 12.

Podpisy: Luxemburg, Weiss, Lukaschek, dr. Ulmer.

Zwycięstwo Petkiewicza.

Warszawa, 1. 6. (PAT.) Petkiewicz zwyciężył Kusocińskiego i Czecha Kosciaka, przebijając przestrzeń 3000 m w ciągu 8, min. 35,8 sekund. Kusociński miał czas 8 min. 40 sekund.

Piłkarskie mecze ligowe.

Poznań, 1. 6. (PAT.) Warta—Garbarnia 5:1 (1:1).

Katowice: Ruch—Pogoń 4:1 (0:0).

Lwów: Czarni—Legja 0:0.

Mixin —
najlepszy i najtańszy
proszek mydlany

Kino-Rewja
O K O
Marcinkowskiego 5

Dziś premiera najnowszej i najpotężniejszej kreacji Fryderyka Langa

Szpiedzy

Film tysiąca sensacji na tle zbrodniczej działalności szpiegowskiej. Oszałamiające zdjęcia straszliwej katastrofy kolejowej, film, który trzyma widza od początku do końca w najwyższym napięciu.

Na scenie rewja. Od 1 czerwca dyrekcja zaangażowała nowe siły artystów które bawić będą publiczność. Występy żywego Chaplina na scenie.

Stan pogody w niedzielę.

W dniu 1 bm. panowała w Polsce pogoda słoneczna, dość chłodna w północnej części kraju, cieplejsza na południu.

W Berlinie srożyła się burza.

W Bydgoszczy

panowała w niedzielę, tak samo jak w sobotę, słoneczna pogoda, wieczorem jednak zaczął się przykrywać chłód.

Stan wody w Wiśle w dniu 2 czerwca rano: Zawichost 1,46, Warszawa 1,46, Płock 85, Toruń 81, Fordon 86, Chełmno 74, Grudziądz 98, Korzeniewo 1,22, Piekło 46, Tczew 2,42, Einlage 30, Schievenhorst 2,28.

Zbiegli z domu rodzicielskiego. Policja w Bydgoszczy ujęła dwóch 12-letnich chłopców, a to Walentego Wojtelaka i Bogdana Wojszczyka z Inowrocławia, którzy porzucając książki i szkoły, zbiegli z domu rodzicielskiego, przybawiając do Bydgoszczy, skąd mieli zamiar udać się nad morze.

Poszukiwani za kradzieżą. Za kradzież dokonaną na tutejszym terenie poszukują władze policyjne i prokuratorskie Antoniego Wiśniewskiego bez stałego miejsca zamieszkania, Antoniego Czerwińskiego i Władysława Schroedera, którzy między innymi zrabowali płaszcze i garderobę dwóm izra-

elitom z Warszawy, wyprowadzając ich do lasu gdańskiego, pod pozorem, że będą mogli tam rzekomo wsiąść bez biletu do pociągu.

Z życia towarzystw.

S. M. P. „Gwiazda”. Zebranie zarządu w poniedziałek, 2. bm. o godz. 19,30 w salce parafialnej przy kościele św. Trójcy.

Kat. Tow. Rob. Pol. przy parafii Serca Jezusa. Pogrzeb członkini śp. Anny Stachowiczowej (ul. Rycerska 5) odbędzie się we wtorek 3. bm. o godz. 4,30 z kaplicy cmentarza Serca Jezusowego. O liczny udział uprasza się.

Bydgoski Klub Wioślarek. We wtorek, dnia 3 czerwca o godz. 19 odbędzie się plenarne zebranie na przystani. Obecność wszystkich członkiń konieczna.

S. M. P. „Białych Orłąt”. Dziś w poniedziałek o godz. 18 schadzka informacyjna kółka gimnastycznego, o godz. 19 rozgrywka w koszykówkę I. i II. druż. Komplet pożądan.

Tow. śpiewu św. Wojciecha. Zebranie plenarne dziś 2. bm. o godz. 7,30 wiecz. w Domu Katolickim przy Farze.

Związek Podoficerów Rezerwy. Zebranie miesięczne odbędzie się w środę, 4. bm. o godzinie 19,30 w sali Resursy Kupieckiej. Na porządku dziennym ważne sprawy, wobec czego liczny udział członków pożądan.

Tow. Kupców Detalistów branży spożywczej. Zebranie plenarne odbędzie się dnia 3 czerwca o godz. 20 w sali Resursy Kupieckiej. Zamówienia na cukier i inne artykuły przyjmuje Bank Ludowy do środy dnia 4. bm. godz. 13. Zarząd. (14491)

Koło absolwentów szkół wydziałowych. We wtorek, 3. bm. o godz. 19,30 posiedzenie zarządu i komisji zabawowej w auli szkoły wydz. ul. Konarskiego 7.

Tow. Czeladzi Kat. Uroczyste nadzwyczajne zebranie w środę, dn. 4. bm. o godz. 8 wiecz. Omawianie wycieczki parostalkiem do Chełmna.

Bydgoskie Tow. Kolarzy. Dziś 2. bm. zebranie w sali p. Schäfer ul. Piękna 17. Przybycie wszystkich członków konieczne.

„Dzwon”. We wtorek lekcja całego chóru. Obecność wszystkich członków konieczna.

Grupa Powst. Wlkp. z r. 1918-19. Zebranie plenarne we wtorek 3. bm. o godz. 19,30 w sali „Pod Lwem”. Oprócz bardzo ważnych spraw referat o „obronie przeciwgazowej”. Komplet konieczny.

Związek Pracowników Kupieckich. Zebranie plenarne w środę 4 czerwca o godz. 20 w hotelu Lengninga, M. in. interesujący wykład.

Tow. Powst. i Wojaków „Macierz”. Zebranie miesięczne wyjątkowo dn. 4 czerwca o godz. 19 „Pod Lwem”, przy ul. Marsz. Focha.

Tow. Powst. i Wojaków Szwederowo. Zebranie plenarne z wykładem p. prof. A. Wirskiego „O życiu w głębinach pod wodą 3-5000 metrów”, odbędzie się w środę, 4. bm. o godzinie 19 w lokalu p. Kołodzieja ul. Ugory 25. Liczne przybycie członków jest pożądan.

S. M. P. „Naprzód”. Zebranie ogólne we wtorek punkt. o godz. 8 wieczór. Referat dha K. Kuglera.

Grupa Centralna Powstańców i Weteranów Rz. P. Nadzwyczajne walne zebranie w czwartek 5 czerwca o godz. 19,30 w lokalu „Domu Czeladzi Katol.”, ul. Zygmunta Augusta 8. Ze względu na uzupełniające wybory do zarządu, referat i t. d., obecność wszystkich członków konieczna.

Zw. emerytów państw. i rencistów zawiadania, że posiedzenie zarządu odbędzie się 3. bm. zaś plenarne zgromadzenie 5. bm. o godz. 17 u p. Mellera.

Chór Kośc. Matki Boskiej N. P. na Szwedzkiej. Dziś, 2. bm. o godz. 20 zebranie.

Piekarze polscy. Lekcja śpiewu we wtorek 3. bm. o godz. 6 „Pod Lwem”.

Table with exchange rates: Bank Polski płacił dnia 2 czerwca za: dolary amerykańskie 8.84 1/2 - 8.85 1/2, funty szterlingów 43,17 1/4, franki szwajcarskie 171,90, franki francuskie 34,83, marki niemieckie 212,04, guldeny gdańskie 172,70, szylingi austriackie 125,30, liry włoskie 46,55 1/2, korona czeska 26,35 1/2.

Notowania Giełdy Zbożowej i Towarowej w Poznaniu.

Table with commodity prices: POZNAŃ, dnia 31. 5. 1930 roku. psianco za 100 kg. w zł. Żyto 15,50-16,00, Pszenica 40,50-39,50, Jęczmień przemysłowy 20,00-21,00, Jęczmień browarowy 22,00-24,00, Owies 16,50-17,50, Mąka żytnia 70 proc. 00,00-27,50, Mąka pszenna 65 proc. 60,00-64,00, Mąka żytnia 65 proc. 00,00-00,00, Otręby żytnie 10,00-11,00, Otręby pszenne 14,00-13,00, Groch polny 26,00-29,00, Groch Viktorja 30,00-33,00, Groch Folgera 26,00-29,00.

Cedula urzędowa giełdy pieniężnej w Poznaniu.

Table with financial data: POZNAŃ, dnia 31 maja 1930 roku. 5% Pożyczka konwersyjna 54,00 - 00,00, 8% dolarowe listy Pozn. Ziemstwa Kredyt. 95,50-95,75, 4% listy zastaw. Pozn. Ziemstwa Kredyt. 000,00-44,50, 4% Pożyczka Prem. Inwestycyjna 10,00-000,00, Bank Polski I. em. 168,00-000,00, Tendencja: Bez zmiany.

Stefan Hryniewicz Sudnik kierownik szkoły powszechnej w Murowańcu po krótkich cierpieniach zmarł w Bydgoszczy dnia 1 czerwca br., o czym zawiadamia pogrążona w smutku Żona z dziećmi i krewnymi. Pogrzeb odbędzie się 4 czerwca 1930 r., o godzinie 17 z kaplicy nowego cmentarza w Bydgoszczy. 8290

Dnia 31. 5. 1930 r. zasnął w Bogu opatrzony Sakramentami świętymi mój nigdy niezapomniany mąż, nasz kochany ojciec, wujek, teść i dziadek Jakób Stolarski przeżywszy lat 67 o czym donosi w ciężkim smutku pogrążona Żona i rodzina. Pogrzeb odbędzie się we wtorek o godz. 1/2 5 z kaplicy nowego cmentarza. (14509)

Przełarż przymusowy. W środę, dnia 4 bm. o godz. 11-tej przed poł. sprzedam przy ul. Gdańskiej 147, w podwórzu: ca. 100 litrów różnych wódek i likierów, ca. 400 litrów wina różnej jakości, całe urządzenie restauracji, jak: 2 bufety, 17 stołów 40 krzesel, kasę „National“ itd. najwięcej dającym za gotówkę. (14529) Następnie o godz. 13 po południu przy ul. Gdańskiej 136 biurko, fotel, regał oszklony, 4 akumulatory. Podlewski, kom. sąd. z pol.

Drobne ogłoszenia. Napisowe słowo (tłusto) 25 groszy, każde dalsze słowo 15 groszy, 5 liczb - jedno słowo i, w, z, a - każde stanowi jedno słowo. Jedno ogłoszenie nie może przekraczać 50 słów. Większe ogłoszenia wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłym dziale ogłoszeń. Dla poszukujących posady 20% zniżki. Drobne ogłoszenia przyjmuje się do godziny 9.

POLECENIA. Otrzymaliśmy nową partję mąki pszennej „Lukullus” i „0000”, polecamy po cenie 40 i 35 groszy. Ponadto polecamy inne artykuły spożywcze, manufakturowe i obuwiowe po cenach bardzo przystępnych. Sp. Spozycowców Prac. Kolejowych. 14496

Tokarka nożna do drzewa i mały bilardzik tanio na sprzedaż. Ul. Chłopińskiego 2, parter lewo. (14469) Bufet (8265) kredens 450, 2 łóżka nowe 55 na raty. Sowińskiego 2. (14541) Koza dobrze dojna i 2 oleandry na sprzedaż. Wiad. ul. Kujawska 17, w składzie.

Pomocnik fryzjerski potrzebny. Kirski, Gdańska 162. 8257 Postugaczka do sprzątania pokoi zaraz potrzebna. Rycerska 9. 8292 Potrzebna zaraz służąca. Ul. Jana Kazimierza 3, II piętro lewo. (14544) Stołowy zaraz potrzebny. Hotel i Kabaret „Szydik” Grudziądz. 14513 Służąca potrzebna zaraz. Sikorska, Garbary 22. 14534 Służąca z dobrem świadectwem potrzebna zaraz. Zgł. Restauracja „Zagłoba” Gdańska nr. 165. (14523)

Osoba do cerowania zaraz potrzebna. Wiad. w filji Dz. Bydg. 8294 Służąca ze wsi potrzebna. Poznańska 29, I p. lewo. 14487 Służąca do wszystkiego z gotowaniem przyjmę zaraz. Ul. Grunwaldzka 143, I ptr.

Pokój z utrzymaniem. Gdańska 137, III. 8262 Pokój Błonia 9, II. pr. 14535 Słoneczny dobrze umebł. pokój zaraz do wynajęcia. Kościuszki 51, II. 8256 Milutki mały pokój umebłowany wszystkie wygody tanio. Ul. Babiawies 3 d, I ptr. lewo. (14540)

Pokój dla panów lub małżeństwa. Chefmińska 16. (14543) Pokój słoneczny, dobrze umebł. światło elektryczne, utrzymaniem lub bez. Sniadeckich nr. 55, parter prawo. 8168 Pokój 14171 niekrepujący. Cieszkowskiego 17, II p. lewo.

Głuchota uleczałna. Wynalazek „Eufonja” zademontrowany specjalistom. Usuwa przytępienie słuch, szum, cieknięcie uszów. Liczne podziękowania. Żądacie bezpłatnej pouczejacej broszury. Adres: „Eufonja” Liszki. Kraków. 14521

Przyjmuje bieliznę do prania, prasowania po niskich cenach płaszcze fryzjerskie 90 gr. Gdańska 151. (8299) Reperuje spuszczone oczka u ponczoch, Henryka Dietza 4. 22542

Motocykl sprzedam, dogodne spłaty. Gamma 8, I piętro lewo. 8281 Kolonjalka dobrze zaprowadzona z powodu wyjazdu na sprzedaż. Oferty pod „Wyjazd” do filji Dz. Bydg. (8285)

Potrzebna służąca z dobrymi świadectwami do wszelkich prac domowych w starszym wieku. Paderewskiego 10, II ptr. pr. (7291) Dziewczyna do kuchni potrzebna Bydgoszczanka, Hermana Franko 3. 14493 Zdolna uczennica do szycia może się natychmiast zgłosić. Długa 29, I p. 14478 Służąca przychodnia potrzebna Połdolska 1, lewo. 14485

POSADY POSZUKUJĄ. Trio dobrze zgrane wolne zaraz. Łask. of. do Dzien. Bydg. pod „Trio”. (14546) MIESZKANIA. Mieszkanie wprost od gospodarza 2-3 pokoje poszukuje porządne małżeństwo z zapewnioną opłatą miesięczną. Of. pod „A. W.” do Dzien. Bydg. 14537 2 pokoje 8255 z kuchnią, czynsz zgóry za 2 lata. Pośrednicy wykluczeni. Szczecińska 5.

Pokój 14171 do wynajęcia. Mazowiecka 37, I ptr. (8261) Pokój zaraz wynajmę. Św. Trójcy 22 a parter lewo. (14506) Pokój do wynajęcia zaraz. Ul. Marszałka Focha 46, I p. prawo. (14484) Pokój (8264) umebł. zaraz do wynajęcia. Hermana Franko 2. II.

Pokój umebł. do wynajęcia z osobnym wejściem. Plac Piastowski 7, I p. p. (8274) Pokój z utrzymaniem do wynajęcia. Cieszkowskiego 15 I ptr. (8274) Pokój umebłowany zaraz do wynajęcia. Adama Czartoryskiego 6, I p. pr. (13702) Pokój osobne wejście. Pomorska 3 ptr. (8297) Dobrze umebł. pokój. Cieszkowskiego 15, II p. (8275) Pokój umebł., czysty w dobrym domu, wolny zaraz. Gdańska 52, I ptr lewo. (8268) Pokój umebł. do wynajęcia. Gdańska 162, III p. pr. (8298) Pokój umebł. i stajnie do wynajęcia. Ustronie 1. 14522 Pokój dla pana. Chwyttowo 6. I p. w podwórzu. 14505 Pokój Sienkiewicza 1a, parter prawo. 8263

By wolne chwile pięknej wiosny wspólnie spędzić, pragnę poznać intel. pana od lat 30. Cel towarzyski. Zgł. do Dzien. Bydg. pod „Znudzona”. (14467) Panienska (14466) lat 29, pozna pana lub panią. Cel towarzyski. Wydatki dowol. wspólne. Zgł. do Dz. Bydg. pod „Vita”. Kupiec lat 27, kawaler, poszukuje czynnej współniczki z kapitałem 5000 złotych do dobrze prosperującego przedsiębiorstwa. Ożenek możliwy. Oferty do filji Dz. Bydg. przy ul. Dworcowej pod „Kupiec”. (8266)

SPRZEDAŻ. Rzeźnictwo (14516) dobrze zaprowadzone w pełnym biegu przy ruchliwej ulicy w Toruniu sprzedam tanio natychmiast z powodu przejęcia innego przedsiębiorstwa. Zgłoszenia Kowalski, mistrz rzeźniczy w Rubinkowie przy Toruniu. Skład rzeźniczy dobrze zaprowadzony zaraz do oddania. Grundtke, Bydgoszcz Sniadeckich 33 róg Dworcowej. 8263

POSADY WOLNE. Akwizytorów na Bydgoszcz i okolice poszukuje. Zarobek wysoki i pewny. Drażkiewicz, Dworcowa 98. 8254 Firma ELEKTROLUX poszukuje zdolnych sprzedawców w Wydziale Filtrów na warunkach stałej pensji i prowizji dla Wojew. Pomorskiego i Poznańskiego. Piśmienne zgł. z referencją do Dz. Bydg. filia „ELEKTROLUX” Wydział Filtrów.

Potrzebna służąca do kuchni potrzebna Bydgoszczanka, Hermana Franko 3. 14493 Zdolna uczennica do szycia może się natychmiast zgłosić. Długa 29, I p. 14478 Służąca przychodnia potrzebna Połdolska 1, lewo. 14485

POKOJE. Słoneczny elegancko umebł. pokój niekrepujący wejście do wynajęcia zaraz. Kollątaja nr. 12, ptr, lewo, 8296

Pokój do wynajęcia. Mazowiecka 37, I ptr. (8261) Pokój zaraz wynajmę. Św. Trójcy 22 a parter lewo. (14506) Pokój do wynajęcia zaraz. Ul. Marszałka Focha 46, I p. prawo. (14484) Pokój (8264) umebł. zaraz do wynajęcia. Hermana Franko 2. II.

Pokój umebł. do wynajęcia z osobnym wejściem. Plac Piastowski 7, I p. p. (8274) Pokój z utrzymaniem do wynajęcia. Cieszkowskiego 15 I ptr. (8274) Pokój umebłowany zaraz do wynajęcia. Adama Czartoryskiego 6, I p. pr. (13702) Pokój osobne wejście. Pomorska 3 ptr. (8297) Dobrze umebł. pokój. Cieszkowskiego 15, II p. (8275) Pokój umebł., czysty w dobrym domu, wolny zaraz. Gdańska 52, I ptr lewo. (8268) Pokój umebł. do wynajęcia. Gdańska 162, III p. pr. (8298) Pokój umebł. i stajnie do wynajęcia. Ustronie 1. 14522 Pokój dla pana. Chwyttowo 6. I p. w podwórzu. 14505 Pokój Sienkiewicza 1a, parter prawo. 8263

MATRYMONIALNE. Szlachetnemu (14426) człowiekowi, na dobrem stanowisku, wiek 40-50, stworzyłaby chętnie zacisze domowe przystojna panna, posiadająca mieszkanie, kochająca prawdę, cicha pracę, zdrowa ludzka obca w mrowisku luzobca. Poważne zgłoszenia proszę skierować do Dz. Bydg. pod „Blondynka 35”.

Skład kolonjalny, dzienna kasa 150 zł, 2 pokoje z kuchnią i towaram za 6000 zł do oddania. Grundtke, Bydgoszcz Sniadeckich 33 róg Dworcowej. 8270

Młodszy pomocnik fryzjerski potrzebny zaraz. Ogrodowa nr. 2 8260 Goniec może się zgłosić w biurze Nowy Rynek 8, parter prawa strona (14591)

Służąca przychodnia potrzebna Połdolska 1, lewo. 14485

POKOJE. Słoneczny elegancko umebł. pokój niekrepujący wejście do wynajęcia zaraz. Kollątaja nr. 12, ptr, lewo, 8296

Pokój do wynajęcia. Mazowiecka 37, I ptr. (8261) Pokój zaraz wynajmę. Św. Trójcy 22 a parter lewo. (14506) Pokój do wynajęcia zaraz. Ul. Marszałka Focha 46, I p. prawo. (14484) Pokój (8264) umebł. zaraz do wynajęcia. Hermana Franko 2. II.

Pokój umebł. do wynajęcia z osobnym wejściem. Plac Piastowski 7, I p. p. (8274) Pokój z utrzymaniem do wynajęcia. Cieszkowskiego 15 I ptr. (8274) Pokój umebłowany zaraz do wynajęcia. Adama Czartoryskiego 6, I p. pr. (13702) Pokój osobne wejście. Pomorska 3 ptr. (8297) Dobrze umebł. pokój. Cieszkowskiego 15, II p. (8275) Pokój umebł., czysty w dobrym domu, wolny zaraz. Gdańska 52, I ptr lewo. (8268) Pokój umebł. do wynajęcia. Gdańska 162, III p. pr. (8298) Pokój umebł. i stajnie do wynajęcia. Ustronie 1. 14522 Pokój dla pana. Chwyttowo 6. I p. w podwórzu. 14505 Pokój Sienkiewicza 1a, parter prawo. 8263

RÓŻNE. Wzywam Pana Wajmana Witolda, po odbiór swych rzeczy w 3 dniach w przeciwnym razie sprzedam. Domirowski. (8279)

Towarzystwo Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych (T. N. S. W.) otwiera z dniem 1. IX. br. w Bydgoszczy rozwijowe humanistyczne **gimnazjum żeńskie.**

8258

Przy zakładzie koeduk. klasy wstępne
i Internat dla dziewcząt.

SPRZEDAŻE

Folwark
490 mórg, pszen.-żytniej ziemi, zabudowanie maszynowe, kompl. inwentarza. Cena 170,000, wpłaty 70,000. 320 mórg pszennej buraczanej, cena 140,000, wpłaty 70,000 sprzedają biuro Pogoń, Dworcowa 80. (13797)

Dom
2 ptr. z dużym składem o 2 wielkich oknach wystawowych nadający się na wszelkie branże, w Rynku, najlepszy punkt i do- dobrze zaprowadzony. w ruchliwym mieście powiatowym na Pomorzu, posiadające 2 gimnazja męskie i żeńskie, seminarjum, szkołę rolniczą oraz przemysłową, 10-cio pokojowe wolne mieszkanie, korzystnie na sprzedaż. Of. pod „Dom“ do Dz. Bydg. (14271)

Sprzedam
moją 60 lat istniejącą o- berżę z 2 morgami ogro- du i towar. różnymi za 28000 zł przy wpłacie 3/4, zaraz. H. Moses, Gębice pow. Czarnków. 14269

Gospodarstwo
na sprzedaż. Wielkość 72 mórg, w tem 14 mórg do- brej łąki, ziemia dobra, wszystko o b s i a n e, nad zsozą, 4 km. od stacji ko- lejowej i kościoła. Cena i wpłata według umowy. Zgł.: Majątek Ostrowite, p. Lniano, pow. Świecie. 13344

26 mórg
inwentarz żywy i martwy, dom na 6 familij sprzedają za gotówkę Grzybowski, Brdyujście, Witebska nr. 10. 8133

Okazja!
Kamienica dochodowa, 4 sklepy, w centrum miasta Bydgoszczy, dochód roczny 14,000, cena 110,000, wpłaty 50,000, wiele in- nych korzystnych objek- tów poleca Biuro Pogoń, Dworcowa 80. (13850)

Skład
z towarem i urządzeniem 3000 zł. Wiad. w filij Dz. Bydg. 8259

Planino
pierwszorządne z gwaran- cją sprzedam korzystnie, także na raty. Majewski, Pomorska 65. (14145)

Polowiec
(Jagdswagen) tano na sprzedaż. Dworcowa 90, podwórze lewo. 8033

Motocykl
„Zündapp“ mało używa- ny, 2 osob. zł. 800 sprze- dam. P. Zoller, Stara Szkolna 10. 14419

Sprzedam
robotczy wóz, wyjazdowe półsorki, rower, maszynę do pończoch. Malbor- ska 13, Wilczak. (14422)

Z powodu
wyjazdu sprzedam biały umiabl. pokój z leżanką (Schlafsofa), niem. biblijo- teką, aparat fotogr., zegar, dywaniki i inne drobne przedmioty. Zgłosz. 11—1 i 4—6 po południu. Käte Simon, Zaścisz 1. (8241)

Motor (14406)
220 v. 1/2 P. S., prąd stały i wentylator sprzedam tano. Długa 33, podw. (14429)

Ule (14429)
ramkowe sprzedam. Son- nenberg, Miedzyń — Byd- goszcz, Trentowskiego 47.

Foto - Aparat
Foigtländera 6 1/2 x 9 cm. z soczewką 1:4,5 podw. wyciąg zamku. Compour do 1/2-0 sek. z przybora- mi tano na sprzedaż. Kra- sińskiego 6, II prawo 12³⁰ do 2 i 6—8. godz. (14492)

Rower
sportowy męski tano sprzedam. Pomorska 36, w podwórze. (14413)

Maszyna
do szycia „Singer“ bębnowa, gabinetowa z 5 szufl. po 350 zł, inne maszyny dobrze utrzy- mane pod gwarancją, także meble, nowe i stare można nabyć u Dom Handlowy Górnoślazaków J. Kuberek, Bydgoszcz, Sniadeckich 6a. (13949)

Kanapa
pluszowa, kanapa gobeli- nowa, leżanka, biurko wy- sokie z krzesłem na sprze- daż. Jagiellońska 13, dru- gie podw. prawo. (13950)

Magiel (14115)
prawie nowa na sprzedaż. Wilczak, Jary 1. Cegielnia.

Serwis
(bawarja) na 12 osób tano na sprzedaż. Dom mebli Górnoślaza- ków, Sniadeckich 56. (8246)

Rołwóz
wóz, powózka, wózek na resorach sprzedam. Grun- waldzka 35. (8243)

Korzystnie
na sprzedaż: jadalnia, sy- pialnia, kuchnia. Poznań- ska 4, w podwórze. (14407)

Bufoł (14458)
oddam na rachunek dzie- lnemu stołowemu lub bufo- łowej. Na objęcie zapa- sów w bufołce potrzeba 1—2000 zł, kaucji żadnej. Grand Café, Starogard.

Wóz
na sprzedaż na resorach handlarski, nowy. Da- browskiego 10. 14426

Samochód
półciężarowy rocznik 1927 z karoserją, w bardzo do- brom stanie, tano sprze- dam, części Ford. 2 piece i kuchnie kafl. białe ta- nio sprzedam. Dworcowa nr. 65. 14333

Sprzedam
becki dębowy od oleju i syropu. Tojka, Poznań- ska 27. 14403

Elegancki
modny nowy płaszcz lato- wy (bez). Krepe de chine z latowym futerkiem ko- rzystnie na sprzedaż. A- leksander, Dworcowa 30, II lewo. 8284

Leżanka (14471)
nowa, tano. Lipowa 2.

Wózek (14473)
dziecięcy tano na sprze- daż. Grunwaldzka 100.

Urządzenie
składowe, biało lakiero- wane sprzedam Kwiatowa 1, III p. 14477

Sprzedam
dobrą pierzynę. Nowak Kościuszki 32. 14536

Kanarki 14434
na sprzedaż. Jasna 20.

Rower
nowy i używany na sprze- daż. Pomorska 60, w po- dwórze. 8288

Samochód
mało używany, kupi Ma- kowski, Wejherowo, Klasztorna 10. (14361)

Narzędzia
ślusarskie, kupię zaraz za gotówkę, kompl. lub czę- ści pojedynczo. Of. do Dz. Bydg. pod „M. B“. (14412)

Mierzwe
od krowy kupuje G Ha- bermann, Unji Lubel- skiej 9-11. 14494

LEKcje

Nowy kurs
kroju rozpocznie się 4 czerwca. Rzetelna nauka. Misiewiczówna, mistrzyni Sienkiewicza 8. (14421)

POSADY WOLNE

Chcesz
otrzymać posadę? „Musisz ukończyć kursy fachowo- korespondencyjne profesora Sekulowicza, Warsza- wa, Żółwia 42e. Kursy wy- uczają listownie: buchalter- terji, rachunkowości kup- pieckiej, korespondencji handlowej, stenografji, nauki handlu, prawa, ka- ligrafji, pisania na ma- szynach, towaroznawstwa, angielskiego, francuskiego, niemieckiego, pisowni oraz gramatyki polskiej. Po ukończeniu świadec- tów. Ządajcie prospek- tów. 14463

Przedstawicielstwo
na Wojew. Pomorskie od- damy panu posiadające- mu szerokie stosunki z klientelą branży aptecz- nej oraz drogerijno-kos- metycznej. Tylko panowie rzeczywiście intensy- wni, dobrze poleceni, ze- cheą złożyć szczegółowe oferty z podaniem refer- encji do „Par“, Poznań, Al. Marcinkowskiego 11, pod nr. „22.37“. 14063

1,000-2,000 zł miesięcznie
mogą łatwo zarobić zdolni i u- stosunkowani panowie i panie we wszystkich miejscowościach bez różnicy zawodu i wieku, przy zbieraniu zamówień na ob- ligacje losowe. Wszystkich do- kładnie poinformujemy. Gotówka już przy zrobieniu zamówienia, ja- kkolwiek kapitał zbedny. Ró- wnież zawodowi zastępcy i sub- zastępcy losowi i asekuracyjni poszukiwani na najlepszych wa- runkach. Zgłoszenia pisemne składac: Lwów 1, skrytka pocztowa 206. 12737

Buchaltera
bilansisty poszukujemy zaraz. Własnoręczny ży- ciorys wraz z odpisami świadectw, prosimy skierować do filij Dz. Bydg. pod „500“. (8245)

20 zł. dziennie
2-3 godziny przyjemnej i nieuciążliwej pracy do- mowej zapewniamy. W. P. powyższy zarobek. Sta- nowczo uczucia propo- zycja. Wystarczy pocz- tówka z adresem. Firma „Carbon“—Gdynia. (13948)

Potrzebni
są agenci do sprzedaży obrazów, na Pomorze i Poznańskie najchętniej z licencją. Zgłoszenia pod „Licencja“ do Dziennika Bydgoskiego. (14363)

Technik
dentysta pierwszorządny obeznany z pracą przy pacjencie zaraz potrzebny na jeden miesiąc. Zgłosz. z odpisem świadectw i podaniem wynagrodzenia Grudziądz, skrytka poc- ztowa 10, „Technik“, (14312)

Wspólnik
potrzebny z koncesją do bieglej restauracji z cukier- nią na Pomorzu, potrzebne 2-5,000 zł. Pierwszeństwo mają kelnerzy lub cukier- nicy. Kapitał będzie zabez- pieczony. Zgł. do Dz. Bydg. pod „Koncesja“. 14359

Postugaczka
potrzebna. Regulaska, Król. Jadwigi 13. 14423

Potrzebny
zaraz starszy karmelkarz w wieku 30-40 lat, wy- kwalifikowany w cukier- kach, roks i mocno na- dziewanych plastyk, z dłuższą praktyką. Zgłosz. do filij Dz. Bydg. pod „Karmelkarz“. 8289

Bona-freblanka
potrzebna do 7 letniej dziewczynki na wyjazd, świadectwa wymagane. Dr. Jonscher, domy ofi- cerskie przy 8 dywizjonie samochodów. 8251

Pomocnik
fryzjerski oraz fryzjerka i uczeń potrzebni. Het- mańska 19. (8293)

Ekspedjentka
z branży rzeźniczkiej po- trzebna zaraz. Dworcowa nr. 86. (14498)

Dziewczynka
do dziecka i lekkich prac domowych potrzebna na cały dzień. Sienkiewicza 8, I ptr. lewo. (8273)

Dziewczyna
do dziecka potrzebna za- raz. Resursa Kupiecka Jagiellońska 25. 14533

Potrzebna
służąca zaraz. Kaszubska nr. 31, Nojmann. 14539

Młodsza
dziewczynę do lekkich prac domowych potrzebna 3 Maja 22, I p. lewo. (8242)

Potrzebne
zaraz młode i pilne dzie- wczę do ambulatorjum den- tystycznego. Zgł. od 2-7 Mostowa 10, I. (8252)

Chłopiec (8278)
do posyłek zaraz potrzeb- ny. Najazek, Chrobrego 13.

Młodsza
panienka do składu rzeź- niczego zaraz. Chrobre- go 9. 8286

Dziewczyna
do posług potrzebna. Gdań- ska 51, I pr. 8279

Potrzebna
zaraz dzielna ekspedjentka rzeźnicza, cięcie mięsa wymagane. Zgł. do Jan Wymagane, Koronowo, Łokietka 17. 14473

Poszukuje
posady za złożeniem 1000 do 1500 zł. kaucji. Znam dokładnie język polski i niemiecki, także piśm., i dobrze obeznany w rol- nictwie, wiek 28, lat poza- tem jako ochotnik podofi- cer. 4 lata służby wojsko- wej. Łaskawe oferty pod „Rolnictwo“ do Dz. Bydg. 14261

Szofer-Ogrodnik
żonaty szuka posady od 1 lipca, świadectwa bar- dzo dobre. Łask. zgło- szenia proszę do Dzień. Bydg. pod „S. A. D“. (14375)

Poszukuje
posady, jako pomocnik kup- piecki z branży żelaza. Zgł. Roman Szczepański, Lipinki stacja Warlubie, powiat Świecie. 14514

Szofer (14457)
dzielny w swym zawodzie poszukuje posady. Osiń- ski Bernard, Józefkowo p. Płużnica pow. Chełmno Pomorza. 14462

Gospodyni
kucharka w średnim wieku zna się na gotowaniu, pie- czeniu, zaprawach, chowa- niu drobiu szuka posady zaraz lub później. Oferty do Dzień. Bydg. Toruń, pod „Gospodyni“. 14517

Młoda
sympatyczna panienka zna- jąca różne języki, dobra gospodyni poszukuje po- sady najchętniej na majątku. Zgłoszenia uprasza się pod „Sympatyczna gospodyni“ Dz. Bydg. Grudziądz. (14515)

Dzierżawa
600 mórg, majątek pszen- no-buraczany, dom 8 po- koj, zabudowanie maszyn- ne, inwentarze kompletne, 1 1/2 centn. z morgi, prze- jęcie 70,000 Biuro Pogoń, Dworcowa 80. Znaczek na odpowiedź. 14368

Objektu fabrycznego
poszukuje. Warunek: siła, woda, bliskość kolei; ku- pno lub dzierżawa. Oferty „Par“ Poznań, Aleje Mar- cinkowskiego nr. 11 pod „55.48“. 14293

Skład (14353)
z 3-ma ubikacjami przy ul. Gdańskiej wdzierzawi Ciszewska, Gdańska 42.

Skład
z mieszkaniem nadaje się na biuro do wynajęcia. Hetmańska 16. (8244)

Ubikacje
fabryczne do wynajęcia nadająca się także na składnice. Zgł. ul. Dwor- cowa 77. (14439)

Piwnice
obszerne, suche, jasne, e- lektryczne światło, woda, gaz, na składnicę i garaż do wynajęcia. Dworcowa nr. 65. 14334

Letnisko
o 2 pokojach i kuchni, na lipiec, sierpień, naj- chętniej w pobliżu Byd- goszczy, poszukuje R. Wesołowska, Bydgoszcz, ul. Gdańska 1. 14186

Mieszkania
6-5 lub 4 pokojowe do wynajęcia. Standare, Solec Kuj., Kościuszki. 8184

Pokój (14430)
kuchnia od właściciela do wynajęcia. Sieroca 7.

Mieszkanie
3 pokojowe potrzebuję płacę czynsz rok zgóry Górski Toruńska 178. 14532

6 pokoi 8272
mieszkanie z licznymi u- bikacjami potoczniemi na wysokim parterze zaraz od gospodarza do wyna- jęcia. Petersona 11.

Mieszkanie
1 pokojowe tylko 15 zł miesięcznie, odda „Nor- ma“ Sniadeckich 6. (8285)

Pokój 8271
z kuchnią do wynajęcia. Jachocie, Saperów 32.

POKOJE

Elegancko
i skromnie umiabl. poko- je z telefonem etc. zaraz lub później. Dworcowa 30, II lewo. 8237

Pokój
umebl. do wynajęcia, ul. Dworcowa 18a, II. (8016)

1 lub 2
pokoje umebl. do wyna- jęcia. Plac Wolności 2, III ptr. pr. (14345)

Pokój
Podgórna 19. 14420

Pokój
dla 2 panów do wyna- jęcia. Łokietka 25, I ptr. prawo. 14425

Pokój
umebl. do wynajęcia. Zie- tek, Wełniany Rynek 4, II p. (14411)

Pokój
do wynajęcia. Gdańska nr. 107. 14557

Pokój
tani dla wspólnego pana, Dworcowa 5 w podw. I p. lewo. 14474

Pokój
umebl. do wynajęcia. Dłu- ga 8, I, Neumann. 14481

Pokój 14476
dla solid. panów lub pań. Marcinkowskiego 8b, I.

Pokój
umebl. dla panienki. Ró- nana 22, Schmidt. (14433)

Pokój
do wynajęcia. Jeznicka 19 III ptr. 14427

Pokój 8253
Sniadeckich 11, I ptr.

Pokój
umebl. dla pana z osobn. wejściem. Dąbrowskiego nr. 11, II ptr. lewo. (14415)

Pokój
umebl. do wynajęcia. 3 Maja 9, I p. lewo. 8295

Pokój (8276)
umebl. dla lepszego pana J. Gbur, Marsz. Focha 7a.

Pokój
dobre umeblowane do wyna- jęcia. Marszałka Focha 41, III ptr. prawo. 8283

Profesor
gimnazjalny, młody ener- giczny, sumienny peda- gog, bardzo dobrej rodzi- ny ziemiańskiej, chętnie spędzi wakacje w spoko- jnym dworze obywatel- skim na Pomorzu lub w Wielkopolsce. Może ewen- tualnie poświęcić kilka godzin dziennie nauce dzieci. Zgłosz sub „Polo- nista A. Z.“ do filij Dz. Bydg. z podaniem warun- ków. (8250)

Letnisko (14186)
o 2 pokojach i kuchni, na lipiec, sierpień najchętniej w pobliżu Bydgoszczy po- szukuje R. Wesołowska, Bydgoszcz, ul. Gdańska 1.

Zakopane „Januszek“
ul. Chałubińskiego. Pensjonat Wandy Rych- lickiej z Poznania. Kuch- nia wykwiutna. Piękny, duży park, czerwiec 8,50, lipiec 10 do 12. (13756)

Nowoczesne
kursy samochodowe zawo- dowe i amatorskie. Byd- goszcz, Pomorska 48, te- lefon 2074. 14508

Tanie
dobre obiady. Św. Trójcy nr. 6a ptr. prawo. (14424)

Zgubiona
książeczkę wojkową u- nieważniam. Leonard Rut-kowski. 14121

10-15,000 zł
poszukuje na I hipotekę, na 120 mg. gospodarstwo procent podług ugody. Łask. oferty do Dz. Bydg. pod „M. J. 15“. (14260)

10-20 tys. zł.
poszukuje na I hipotekę na 5-10 lat. Objekt prze- myślowy wartości 200 tys. zł. bez długu. Oferty do Dzień. Bydg. pod „Pew- ność 17“. (14400)

Zgubiono
w lesie gdańskim pasek z ciemno beżowego rypsu. Łask. znalazca zechce od- dać w filij Dz. B. (8282)

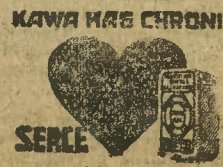
Inteligent
dobrze sytuowany, po- ważny, szuka znajomości niezależnej panny. Cel to- warzyski. Oferty „Szczera przyjaźń“ do Dzień. Bydg. 14414

Inteligentny
kulturalny, młody pan z akademickim wykształ- ceniem nawiąże korespon- dencję lub zawrze znajo- mość w celach towarzy- skich z inteligentną, przy- stojną i materialnie nie- zależną panną lub panią, w wieku do lat 32. Mał- żeństwo niewykluczone. Zgłoszenia sub „Szlach- ciec“ tylko nieanonimowe, do filij Dzień. Bydg. Eo- tografia pożądana. (8249)

Inteligentny
inteligentny, sympatyczny zapozna ładna, o subtelnej duszy dziewczynkę w celu towarzyskim. Oferty mo- żliwe z fotografią (za zwrot której ręce słowem honoru) do filij Dz. Bydg. pod „Akademik 24“. (14470)

Żle oddziaływa

na serce i system nerwowy kofeina, którą zawiera kawa ziarnista. Niepotrzebnie narażacie się na ten niebez- pieczeństwa. Istnieje wszak kawa Hag. prawdziwa kawa ziarnista bez kofeiny. Nie rezygnujecie z niczego, pijąc tę nieszkodliwą kawę Hag. Znacomity smak i dobre oddziaływanie na zdrowie!

Szkoła Zawodowa Żeń. w Bydgoszczyulica Gdańska 67
urządza w czerwcu r. b. krótkotrwały

12468

kurs zapraw wiosennych i różnych zakąsek

Zgłoszenia przyjmuje się codziennie od godz. 11—15 do dnia 6 czerwca włącznie.

Dyrekcja.

W tutęjszym rejestrze handlowym oddział B. pod l. 6 wpisano dziś przy firmie Holz nast. Centrala Handlowa i Przemysłowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Więcborku: 1. Podniesienie kapitału zakładowego na 20.000 zł. 2. Zmianę spółników przez wystąpienie ze spółki Gottlieba Erdmanna i wstąpienie Ernesta Holza z Więcborka. 3. Zapisanie jako zarządu: a) kupca Ryszarda Mielkego, b) kupca Ernesta Holza obu z Więcborka. 4) Że każdy członek zarządu z osobna sam podpisuje ze skutkiem prawnym spółkę pod stemplem firmy włącznie podpisów na wekslach firmy. 5. Wygaśnięcie prokury udzielonej Leonowi Brickiemu w Więcborku. (14519)

Więcbork, dnia 20 maja 1930 r. Sąd Powiatowy.

W rejestrze handlowym oddział A. pod L. 62 wpisano dziś przy firmie Franciszek Dobrowolski z Więcborku ostrzeżenie tej treści: 1) Uchwałą Sądu Powiatowego w Więcborku z dnia 2. V. 1930 r. II. Nr. 1/30 otwarto postępowanie układowe po myśli art. 30 i nast. Rozp. Prez. Rzecz. z 6. III. 1928 r. aż do czasu zatwierdzenia układu zapobiegawczego przez Sąd. 2) Nadzorcą mianuje się Walerjana Zaleskiego, dyrektora Banku Ludowego w Więcborku. 3) Alojzy Bruski dyrektor Komunalnej Kasy Oszczędności przestaje być nadzorcą sądowym. Ustanawia go się zarządcą z ramienia wierzycieli. (14520)

Więcbork, dnia 21 maja 1930 r. Sąd Powiatowy.

Przetarg.**Dyrekcja Lasów Państwowych w Bydgoszczy**

ul. Jagiellońska 3, zamierza oddać w drodze przetargu publicznego:

wykonanie dalszych robót, włącznie z częściową dostawą materiałów przy budowie szosy II kl. Sepólno-Świdwie w Nadleśn. Lutówko pow. Sepólno.

Operat przetargowy, a mianowicie ślepy kosztorys, rysunki oraz ogólne techniczne warunki są do przejrzania w godz. od 10—13 w dniach powszednich w Wydziale Budowlano-Technicznym (pokój 81) Dyrekcji L. P. w Bydgoszczy, gdzie również nabyć można za małą opłatą po poprzednim podpisaniu operatu przetargowego formularz ofertowy oraz zarys kosztorysu i warunki przetargu.

Omówionych powyżej druków pocztą nie wysyła się; zainteresowani winni zgłaszać się po takowe osobie, wzgl. przez pełnomocników.

Oferty sporządzone według zasad wyluszczonej w przepisach o ofertach na wykonanie robót budowlanych w administracji Lasów Państwowych należy nadsyłać pocztą wzgl. składać osobiście najpóźniej do dnia 11 czerwca br. g. 12-tej w Wydziale Budowlano-Technicznym Dyrekcji L. P. w Bydgoszczy z dołączeniem kwitu na złożone wadium w wysokości 5% oferowanej sumy.

Oferty nie odpowiadające przepisom niniejszego ogłoszenia, wzgl. warunkom przetargowym nie będą uwzględniane.

Przy równych ofertach pierwszeństwo mają oferty, którzy przedłożą wraz z ofertą zaświadczenie Polskiego Komitetu Normalizacyjnego o popieraniu jego prac, które to zaświadczenie P. K. N. wydaje z ważnością na jeden rok kalendarzowy.

Zastrzeżenie prawo wolnej ręki w powierzaniu robót bez względu na wysokość oferowanej kwoty, wzgl. nieprzyjęcie żadnej oferty. (14408)

Zagórski, dyrektor.

Przetarg.

Państwowy Urząd Budownictwa Należemego w Kościerzynie ul. 3-go Maja nr. 4 zamierza oddać w drodze przetargu publicznego

wykonanie robót włącznie z dostarczeniem materiałów przy częściowej budowie chlewa na plebanji w Grabowie pow. kościerski. Ślepe kosztorysy, rysunki oraz ogólne i techniczne warunki są do przejrzania w godzinach od 9—15-tej w dniach powszednich w wyżej wymienionym urzędzie, gdzie również nabyć można za opłatą 3,00 zł. ślepe kosztorysy.

Oferty w opieczętowanej kopercie z odnośnym napisem należy nadsyłać do poprzednio cytowanego Urzędu najpóźniej do 17 czerwca br. godz. 12-tej z dołączeniem kwitu na złożone wadium w Kasie Skarbowej w wysokości 5% oferowanej sumy.

Otwarcie ofert nastąpi w tymże dniu o godz. 12-tej. Oferty nie odpowiadające warunkom przetargowym nie będą uwzględnione.

Zastrzeżenie prawo wolnej ręki w powierzaniu robót bez względu na wysokość oferowanej kwoty.

Kierownik Państw. Urzędu Budownictwa Należemego
(—) Ochota, Inspektor Budownictwa. (14488)

Wielka licytacja

odbędzie się w środę, dnia 4. VI. 30 r. o godzinie 11 przed południem w firmie „Hartwig” Dworcowa 72. Sprzedam z licytacji około

200 luster i obrazów, znanych malarzy.M. Piechowiak
zaprzysiężony licytator i taksatorDługa 8.
14528)**Ogłoszenie.**

Wydzierżawienie polowania

gminy Kruszyńiec odbędzie się dnia 10 czerwca 1930 o godz. 3 po poł. w lokalu p. Baskego w Kruszyńcu na 6 lat. Warunki polowania będą ogłoszone przy dzierżawie. 14460

Woźny

przewodn. polowania.

TAPETY

Pomorska 8. 577

Przeciw chudości

Przez użycie naszego wspaniałego środka odżywczego „PLENUSAN” w krótkim czasie znaczne przybranie w wadze, wygląd kwitnący i pełne ciała. Również wzmacniający środek dla krwi i nerwów, przez lekarzy polecane. 1 pudełko zł. 6, 3 pudełka zł. 15. 17365

Dr. Gebhard & Co., Gdańsk No. 4.

Licytacja traw na łąkach Potulickich

odbędzie się dnia 11 czerwca od Nr. 1 do 206 łąki ślesieńskie, dnia 12 czerwca reszta łąk. 14526

Początek o godzinie 9-tej rano.

Administracja Majętności Potulice.

Przetarg przymusowy.

Dnia 3 bm. o godz. 16,30 na składnicy firmy Hartwig, Dworcowa 72 sprzedam za natychmiastową zapłatą:

6 kotłów koprowych, motor, transmisję, biurko, stół z płytą cynkową. 14550 Kucharz, kom. sądowy.**Przetarg przymusowy.**

Dnia 3. VI. br. sprzedam na składnicy firmy Hartwig Dworcowa 72 o godz. 9,00 za natychmiastową zapłatą:

20 beczek syropu, 5 beczek marmelady - beczka 250-300 kg., i 5 kubków marmelady à kub. 25-30 kg. 14549

Przetarg nieodwołalny. Kucharz, kom. sądowy.

Prima koks pogazowy

nadający się do ogrzewania centralnego jak i opalania pieców kafilowych odstąpi detalicznie i wagonowo po cenach bardzo korzystnych 14525

Gazownia Miejska Chełmno-Pom.**Ogłoszenie.**

Nadleśnictwo Państwowe Lutówko, poczta w miejscu, pow. i stacja kolejowa w Sepólnie, woj. Pomorskie, sprzeda w drodze submisji w dniu 11 czerwca 1930 r.

drewno użytkowe dębowe, sosnowe, świerkowe i olszowe o łącznej masie 780,23 m³.

Bliższe szczegóły podano w czasopiśmie „Rynek Drzewny” Poznań. Ustnych wyjaśnień udzieli Nadleśnictwo w biurze w godzinach urzędowych. 14487

Nadleśniczy Państwowy.

Państwowa Rektyfikacja Spirytusu i Wytwórnia Wódek nr. 5 w Starogardzie poszukuje na czas od 1. VII. do 1. IX. 1930 r.

ochroniarki**do prowadzenia półkolonji dziecięcej**

obliczonej na 70 dzieci, posiadającej kurs frebrowski. Czas trwania pracy obliczony jest na 7 godzin dziennie, tj. od godz. 1/2 9 do godz. 1/2 16-tej. Wynagrodzenie miesięczne wynosi 250 zł. Oferty należy składać w Państwowej Rektyfikacji Spirytusu i Wytwórni Wódek nr. 5 w Starogardzie do dnia 15. VI. b. r.

Kierownik P. R. S. i W. W. nr. 5

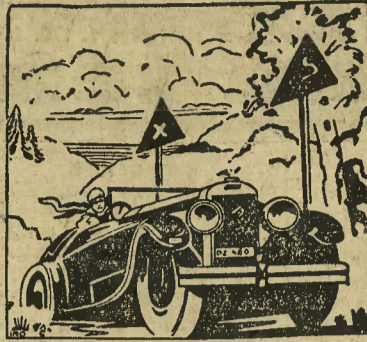
Inż. K. Biehler. 14326

Mieszkanie

pokój z kuchnią z meblami w Toruniu - Mokre odstąpi zaraz. — Zgłoszenia do Dziennika Bydgoskiego w Bydgoszczy pod „Korzystne”. 13571

Gdzie może się osiedlić państw. egzm. dentysta?

Zgłosz. do Dz. Bydg. pod „Pewna egzystencja”. (14344)

Kursy samochodowe Z. Kochańskiego

Bydgoszcz, 3 Maja 14 a tel. 1185

(Szkoła czynna od 8-mej do 20-tej)

szkoła szoferów zawodowych oraz amatorów. Patent. podwójna kierownica przyspiesza naukę jazdy. — Prospekty wysyła się na życzenia. — Zapisy przyjmuje się codziennie. Egzamina w Woj. Pozn. lub Pomorsk. zależnie od miejsca zamieszkania. Dla osób całodziennie zajętych specjalne kursy wieczorne od godz. 17-tej do 19-tej. Dogodne warunki spłaty. 14337

Nagrodzony złotym medalem na Wystawie Budowlanej VI Targów Wschodnich we Lwowie 1926 roku

„CASTOR”

Zabezpiecza od

WILGOCI

przeiekania, wstrzymuje ciśnienie WODY we wszystkich przypadkach jako to: izolacji rezerwuarów, murów, kanałów, basenów, tuneli, tarasów, fasad, szczytów i fundamentów HYDROFUGE CASTOR dodatek się do zaprawy cemento- podziemna została uszczelniona Hydrofuge CASTOREM. Posiada na składzie

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE (13771)

MAURZY KARSTENS

W Warszawie, ulica Koszykowa 7. Telefon 27-95.

W Krakowie: Biuro „CASTOR”, ulica Kleparz 5. Telefon 2-18

W Poznaniu: Tow. Akc. „MATERJAŁ BUDOWLANY” ul. Sew. Mielżyńskiego 23. Telefony 29-76 i 38-74. W Katowicach: inż. Kazimierz Wretowski, ul. Gen. Zajęzka 19. Tel. 14-15.

Zawiadamiam

niniejszem, że od dnia 31 maja 1930 r. przeniosłem 14416

kancelarię adwokacką

z ul. Jeznickiej nr. 7-8 na ul. Długa nr. 49 tel. 41 w Bydgoszczy

St. Żelazny

adwokat. (14416)

Z dniem dzisiejszym

kosztuje 3 funtowy chleb 70% żytniej mąki (14542)

0,50 zł

reszta pieczywa bez zmiany.

Cech piekarzy

Bydgoszcz.

Tanie mięso

od dziś sprzedajemy w następujących składkach po cenach zniżonych 14556

Sadło 1,50 za funt

Głowy 0,40 „

Stópkki 0,25 „

Kości 0,20 „

Kości z mięsem 0,50 „

Nerki 1,10 „

oraz inne gatunki mięsa wieprzowego po cenach niskich.

Zbożowy Rynek 11.

Długa 56.

Poznańska 12.

Dworcowa 86.

Export Bacon

Factory Nakło.

Kafle

majolikowe, szamotowe, białe, kolorowe w różnych gatunkach. 13895

Przełożone piece

kafilowe i wszelkie przybory do pieców.

Wykonywanie prac zdruśńskich

M. Steszewski

ul. Poznańska 23

Tel. 234.

Przedsiębiorstwo zbożowe

stare zaprowadzone z obszernym zabudowaniem zaraz sprzedam lub wydzierżawię. Zgłoszenia do IRO, Hermana Frankego nr. 3 pod „Zboże”. (14497)

„Złoty Róg”

Dziś została otwarta

Kawiarnia i Restauracja „Złoty Róg”

przy ulicy Dworcowej 31, róg Królowej Jadwigi, dawniej „Royal”

Poleca obiady i kolacje po 1,30 zł., oraz piwa dobrze konserwowane, zakąski zimne i gorące, kuchnia warszawska zaprasza 14428)

ROGACZE

na eksport kupuje po najwyższej cenie dziennej:

F. ZIÓŁKOWSKI

Bydgoszcz, Kościelna 11

telef. 10-95 i 16-95. (14547)

POLECENIA**Nowoczesne**

kursy samochodowe zawodowe i amatorskie. Bydgoszcz, Pomorska 48, telefon 2074. 14431

Leżanki

kanapy, klubowe garnitury i materace najtaniej i z gwarancją tylko u Andrzeja Nowaka, Welniany Rynek 5-6. 4019

Wózki

dziecięce najnowsze model poleca Fabryka Wózków Dziecięcych „Sport” 3 Maja 19. Wykonuje reperacje. Hurt. 8189

Oszklenia

do bufetów poleca Poster Gdańsk Heil. Geistgasse nr. 54/55. 14316

Dom

leżanki, materace najtaniej tylko na Jeznickiej 13, I p. Sajkowski. (14418)

SPRZEDAŻE**Gospodarstwo**

65 morgowe, zabudowania masywne, blisko miasta, obsiane, kompletnie 22.000. Zgłoszenia spiesznie biuro Pogoń, Dworcowa 80. 8016

Domek

nowy, murywany, z dużym ogrodem, koło Wejherowa, cały wolny, nadający się na letnisko, sprzedam za 14.000 zł. Wiadomość: Stefan Postawka, Kraków, Tarnowskiego 5. (14468)

Oberte

z salą taneczną i 10 mrg. dobrej ziemi z powodu wypowiedzenia koncesji z żywym i martwym inwentarzem Polakowi lub inwalidzie tanio sprzedam. Friedrich Büchle, Miesiąc-kowo poczta Górzno pow. Brodnica, stacja kolejowa Radoszki. (14209)

13 mórg

rolni I kl. w Inowrocławiu, nadający się dla ogrodnika, z zasiewami lub bez, na dogodnych warunkach na sprzedaż. Wiadomość w filji Dz. Bydg. (8112)

Dom

sprzedam, cały wolny w Brdymiejsku, przy ul. Łowickiej 6. (8247)

Folwark (8248)

447 mórg ziemi pszenno-buraczanej w tem 60 mórg lasu, 47 mórg łąki, staw i ogród owocowy. Zabudowania masywne w dobrym stanie. Inwentarz żywy i martwy nadkompletny. Siła i światło elektryczne. Z powodu objęcia innego przedsiębiorstwa korzystnie na sprzedaż. Wpłaty 100.000 zł reszta według ugody. Zgłoszenia skierować pod adresem: Bank Ludowy, Wyrzysk.

Dom

z wolnym mieszkaniem zaraz na sprzedaż. Flisacka 16. 14490

Dom 14404

z ogrodem bez lokatorów na sprzedaż. Konopna 21.

Dom

z wolnym mieszkaniem, 3 pokoje z kuchnią sprzedam na korzystnych warunkach. Adres wskaże Dz. Bydg. 14504

Plac

budowlane kw. 1 zł, sprzedam. Toruńska 45, Gólnik. 7964

Egzystencja

Kiosk gazetowy z koncepcją korzystnie na sprzedaż. Wiad. Dworcowa 32, II ptr. 14398

Ceny ogłoszeń: 25 gr. za wiersz milimetry na stronie 7-łamowej szerokości 38 mm. Za reklamy na stronie przed ogłoszeniami 60 gr., w tekście na drugiej i trzeciej stronie 1,00 zł., na dalszych stronach 85 gr. za milim. 1 łam., szer. 67 mm. Drobne ogłoszenia słowo tytułowe 25 gr., każde dalsze 15 gr.; dla poszukujących pracy oraz na nekrologi 20% niższ. Większe ogłoszenia, zamieszczone wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłym dziale ogłoszeniowym. Przy powtórzeniu ogłoszeń o tym samym tekście udziela się rabatu. Przy konkursach i dochodzeniach sądowych wszelkie rabaty upadają. — Ogłoszenia zagraniczne 25% dopłaty. — Ogłoszenia skomplikowane oraz z zastrzeżeniem miejsca o 20% drożej. Za terminowe umieszczenie i przepisane miejsce administracja nie odpowiada. — Miejsce płatności: Bydgoszcz. — Konta bankowe: Bank Związku Spółek Zarobkowych, Bank Ludowy, Bank M. Stadthagen. — Konto czekowe: P. K. O. 203713 Poznań.

Wydawca, nakładem i czienkami: Drukarnia Bydgoska Sp. Akc. w Bydgoszczy. — Za redakcję odpowiedzialny: Stanisław Nowakowski w Bydgoszczy.